

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Finanční krize a její dopady na ekonomiku
České republiky**

Bc. Pavlína Komárková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Pavlína Komárková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Finanční krize a její dopady na ekonomiku České republiky

Název anglicky

The Financial Crisis and its Impacts on the Czech Economy

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza ekonomického sektoru České republiky zasaženého celosvětovou finanční krizí. Zhodnocení opatření ČNB a vlády v období ekonomické krize. Negativní vlivy na vývoj českého hospodářství v období hospodářské krize. Komparace dopadu krize na Českou republiku a vybrané evropské státy. Vliv hospodářské krize České republiky na jednotlivá ekonomická odvětví. Na základě analýz a informací získat ucelený pohled na vývoj ekonomických ukazatelů. Přínosem diplomové práce bude analýza stavu a vývoje ekonomického sektoru České republiky v čase.

Metodika

Pro dosažení předem vytyčeného cíle bude diplomová práce rozdělena na dvě klíčové části – teoretickou a praktickou část.

První část práce bude založena na studiu sekundárních dat. Teoretický základ bude tvořen odbornou literaturou, která má bezprostřední vliv na dané téma. Odborná literatura bude doplněna o internetové servery, které budou využity zejména pro svou aktuálnost. Literární rešerše bude mít veliký vliv i na praktickou část diplomové práce. Na základě zjištěných informací bude práce postupně analyzována a vyhodnocena.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

analýza, krize, Česká republika, fiskální politika, monetární politika, makroekonomické ukazatele, ekonomický vývoj, inflace, HDP

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J., SEKERKA, B., Makroekonomie, Plzeň, 2010, s. 596. , ISBN 9788073802455

DVOŘÁK, P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

FOSTER, J., B., MAGDOFF, F., Velká finanční krize příčiny a následky. 1. vyd. Všeň: Grimmus, 2009. 156 s. ISBN 978-80-902831-1-4.

HELÍSEK, M., Měnové krize: empirie a teorie. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 180 s. ISBN 80-86419-82-7.

KLVAČOVÁ E., Příčiny, důsledky a řešení finanční a ekonomické krize. Praha: NEWTON College, 2009.,146s., ISBN 978-80-904281-1-9.

MRÁČEK, K., Průběh a projevy krize ve finančním sektoru v EU a ČR. Praha 23. 9. 2009. NEWTON College, 2009, s. 183. ISBN 978-80-904281-1-9.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 18. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční krize a její dopady na ekonomiku České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. Josefu Brčákovi CSc., za odborné vedení, ochotu a spolupráci při vypracování této práce.

Finanční krize a její dopady na ekonomiku České republiky

Souhrn

Diplomová práce se zabývá tématem finanční krize, a to zejména formou v jaké se dostala do České republiky, jejím vývojem, dopady a opatřeními, která vedla k jejímu překonání. Následně charakterizuje dopady krize na vybrané evropské ekonomiky. Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a praktickou. První část je založena na teorii, která vysvětluje základní pojmy týkající se charakteristik krize. Dále je vysvětlena fiskální a monetární politika, hospodářský cyklus a vybrané makroekonomické ukazatele. Druhá část analyzuje globální charakter finanční krize a její přesun do Evropy a České republiky. V práci jsou charakterizovány opatření ČNB a vlády v boji proti krizi a problémy fiskální politiky v době krize. Stěžejní část je tvořena podrobnou analýzou makroekonomických indikátorů vývoje ekonomiky od roku 2004 do roku 2015, s následnou komparací Maďarska a Polska. V konečné části práce jsou interpretovány zjištění vyplývající z práce a možný budoucí vývoj České republiky.

Klíčová slova: finanční krize, ekonomický vývoj, makroekonomické ukazatele, analýza, fiskální politika, monetární politika, HDP, inflace, nezaměstnanost

The Financial Crisis and its Impacts on the Czech Economy

Summary

This Master's thesis deals with the issue of financial crisis, especially with the form in which came in to Czech republic, its development, impacts and measures, which led to its overcome. Then it characterizes impacts of the crisis on selected European economies. This thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The first part is based on theory, which explains the basic concepts related to the characteristics of crisis. Then there are explained fiscal and monetary policy, economic cycle and selected macroeconomic indicators. Second part analyzes global character of financial crisis and its transfer to Europe and Czech Republic. In this thesis there are characterized measures of CNB and of the government in the fight against the crisis and also problems of the fiscal policy during the crisis. The main part is composed of detailed analysis of macroeconomic indicators of economic development since 2004 to 2015, with subsequent comparison of Hungary and Poland. In the final part there are interpreted findings of whole paperwork and possible future development of the Czech Republic.

Keywords: financial crisis, economic development, macroeconomic indicators, analysis, fiscal policy, monetary policy, GDP, inflation, unemployment

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
Teoretická část	13
3 Charakteristika pojmu krize a hospodářského cyklu	13
3.1 Krize.....	13
3.1.1 Základní členění krizí	14
3.1.2 Krizové fáze	15
3.1.4 Finanční krize	16
3.1.5 Znaký finančních krizí	16
3.1.6 Finanční krize a její klasifikace	18
3.2 Hospodářský cyklus	20
3.2.1 Druhy hospodářských cyklů	21
3.2.2 Fáze hospodářského cyklu	21
3.3.3 Vznik hospodářského cyklu.....	23
4 Makroekonomické ukazatele	24
4.1 Hrubý domácí produkt.....	24
4.1.1 Způsoby měření HDP	25
4.2 Inflace	27
4.2.1 Druhy inflace	28
4.3 Nezaměstnanost	29
4.3.1 Druhy nezaměstnanosti:.....	29
4.3.2 Základní ukazatele nezaměstnanosti.....	30
5.1 Monetární politika.....	33
5.1.1 Přímé nástroje monetární politiky.....	34
5.1.2 Nepřímé nástroje monetární politiky	34
5.1.3 Expanzivní monetární politika	35
5.1.4 Restriktivní monetární politika	36
5.2 Fiskální politika	36
5.2.1 Státní rozpočet a rozpočtové saldo	37
5.2.2 Nástroje fiskální politiky	38
5.2.3 Restriktivní fiskální politika	39
5.2.4 Expanzivní fiskální politika	40

5.3 Účinnost fiskální a monetární politiky z pohledů ekonomických teorií	41
5.4 Kombinace fiskální a monetární politiky.....	41
Praktická část	43
6 Finanční krize ve světě	43
6.1 Vznik a globální charakter finanční krize	43
6.2 Přesun finanční krize do Evropy.....	44
7 Hospodářská krize v České republice	47
7.1 Problémy fiskální politiky v období krize	47
7.2 Národní protikrizový plán.....	49
7.3 Měnová politika ČNB v období finanční krize.....	51
8 Vývoj makroekonomických ukazatelů	54
8.1 Vývoj HDP v České republice	54
8.1.1 Porovnání HDP ČR s Maďarskem a Polskem	58
8.2 Vývoj Inflace v České republice.....	62
8.2.1 Komparace inflace Maďarska a Polska s Českou republikou	66
8.3 Nezaměstnanost	69
8.3.1 Srovnání nezaměstnanosti ČR s Maďarskem a Polskem.....	72
9 Ohlédnutí za rokem 2015 a předpokládaný budoucí vývoj	75
10 Dosažené výsledky	78
11 Závěr	80
12 Seznam použitých zdrojů.....	82
13 Přílohy.....	86

Seznam grafů, tabulek a příloh

Graf 1: Krizové fáze	15
Graf 2: Hospodářský cyklus	21
Graf 3: Vývoj čtvrtletního HDP.....	56
Graf 4: Vývoj HDP srovnávaných zemí	60
Graf 5: Vývoj inflace srovnávaných zemí	68
Graf 6: Míra nezaměstnanosti v ČR	70
Graf 7: Vývoj nezaměstnanosti srovnávaných zemí.....	74

Tabulka 1: Vývoj státního dluhu a rozpočtového salda	53
Tabulka 2: Vývoj úrokových sazeb ČNB (měřené hodnoty jsou počítány z průměru za jednotlivé roky).....	59
Tabulka 3: Meziroční růst reálného HDP a HDP / obyvatele v České republice	60
Tabulka 4: Vývoj HDP srovnávaných zemí.....	64
Tabulka 5: HDP na 1 obyvatele v PPS (EU=100)	67
Tabulka 6: Meziroční růst inflace vyjádřeno v %.....	69
Tabulka 7: Vývoj inflace srovnávaných zemí dle HICP.....	72
Tabulka 8: Vývoj ukazatelů nezaměstnanosti.....	75
Tabulka 9: Vývoj míry nezaměstnanosti srovnávaných zemí.....	80
Tabulka 10: Predikce vývoje makroekonomických ukazatelů dle MFČR.....	83
Příloha 1: Výdaje na konečnou spotřebu domácnosti v běžných cenách	93
Příloha 2: Tvorba hrubého fixního kapitálu v běžných cenách (mil. EUR)	94
Příloha 3: Průměrný index měsíční inflace.....	94
Příloha 4: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích, vyjádřeno v %	95

1 Úvod

Krize, pojem, který v posledních letech vyvolává v každém z nás negativní emoce. V posledních osmi letech je finanční krize předmětem diskuze po celém světě. Existuje mnoho teorií, které se snaží tento jev objasnit. V současné terminologii je krize často spojována s pojmy deprese či recese, které označují klesající stádium hospodářského cyklu. Jedná se ale o zcela přirozený jev v ekonomice. Vždy po období ekonomického růstu nastává období propadu. Jediné co se mění, jsou dopady a intenzita, které se s mezinárodní provázaností ekonomik stupňují.

V roce 2007 došlo k prasknutí hypoteční bubliny v USA. Následně o rok později propukla finanční krize, která měla naprosto devastující dopady na ekonomiku USA. Od té doby čelí většina zemí světa největšímu hospodářskému propadu od Velké hospodářské krize. Na přelomu roku 2008 a 2009 finanční krize udeřila v Evropě. Obavy z dopadů finanční krize na Českou republiku nebyly ze začátku nijak velké. Později se ukázalo, že i Česká republika bude muset čelit dopadům globální krize.

Výkonost ekonomiky zasažené krizí lze posoudit z hlediska růstu hrubého domácího produktu. Hrubý domácí produkt ještě v předkrizovém období vykazoval ve většině zemí meziroční růst a to i o několik procent. V krizovém období se tento ukazatel výrazně propadl. S propadem hrubého domácího produktu z logického hlediska souvisí i pokles zaměstnanosti. Dalším indikátorem je inflace, která se v průběhu krize výrazně měnila.

Zasažené státy mají nespočet možností, jak dopady krize zmírnit. Je důležité si uvědomit předpoklady a výchozí podmínky země a ty rozvíjet. Použití nástrojů má svá pozitiva i negativa stejně tak i krátkodobý či dlouhodobý efekt. Existují dvě politiky, které disponují různými nástroji. Fiskální politika, která se vyznačuje vládními zásahy do ekonomiky a monetární politika, kterou využívají centrální banky států.

Praktická část v návaznosti na tu teoretickou bude kompletně analyzovat ekonomický vývoj od roku 2004 do roku 2015. Dále budou charakterizovány kroky České národní banky a vlády v období krize a možný budoucí vývoj.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je popsat vývoj hospodářské krize a získat ucelený pohled na vývoj ekonomiky v čase. Charakterizovat průběh krize a zhodnotit opatření, které Česká republika přijala k překonání krize. Analyzovat vývoj makroekonomických ukazatelů a jejich dopady. Získaná data porovnat s vybranými státy a vyhodnotit, jak byly jednotlivé státy zasaženy krizí. Závěrem popsat možný budoucí ekonomický vývoj České republiky.

Důležitým cílem práce je nalézt odpovědi na následující otázky. V jaké formě se krize projevila? Jak se vyvíjela krize v České republice a jaké dopady na ekonomiku měla? Jakých nástrojů bylo využito v boji s touto krizí? Pominulo již krizové období?

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na dvě stěžejní části, na část teoretickou a praktickou. Důležitým aspektem pro zpracování teoretické části je výběr a studium odborných publikací. Jako sekundární data slouží relevantní internetové zdroje a odborné články. Tyto informace jsou shromážděny a systematicky zpracovány. Literární rešerše má velký vliv na praktickou část z hlediska provázanosti. Výše uvedené zdroje si kladou za cíl objasnit základní pojmy, jako je krize, hospodářský cyklus, monetární a fiskální politika a užití makroekonomické ukazatele a to pro celkové lepší pochopení práce.

Praktická část analyzuje vznik globální krize a její přesun do Evropy a České republiky. Následně zhodnocuje jednotlivá opatření a nástroje, které byly využity ke zmírnění dopadů krize. Poskytuje náhled do rozpočtové politiky v čase krize. Podstatu praktické části tvoří analýza makroekonomických ukazatelů – nezaměstnanosti, inflace a HDP, které určují výkonost ekonomiky státu. Získané výsledky jsou aplikovány ve srovnání s Maďarskem a Polskem v období od roku 2004 do roku 2015 s důrazem na krizové období. Závěrem je zmíněn možný budoucí vývoj analyzovaných ukazatelů. Pro tuto analýzu byla čerpána data především z Eurostatu, Českého statistického úřadu, Ministerstva financí a České národní banky.

Teoretická část

3 Charakteristika pojmu krize a hospodářského cyklu

3.1 Krize

K základním pojům řeckého jazyka patří slovo „krisis“, které je odvozené od pojmu „krino“, jenž znamená oddělovat, vybírat, rozhodovat, posuzovat, v mediálním pojetí pak měřit se, přít se, bojovat. Vysvětlování pojmu krize je jedním z hlavních předmětů ekonomických teorií.¹

V krizi nastává situace, ve které je významně narušena rovnováha mezi základními charakteristikami systému na jedné straně a na druhé straně postojem okolního prostředí k danému systému.

Krize bývá nejčastěji charakterizována následujícími faktory:²

- krize je vždy přímo spjata s nějakou hrozbou
- krize jsou obtížně předvídatelné a nejsou časté
- ve svých důsledcích je krize vícerozměrná, respektive vícekriteriální a navíc se většinou objevují interakce a má téměř vždy sociální dopad
- projevují se většinou zmatkem a napětím, znamenají výraznou emocionální zátěž
- velice důležité jsou zájmy jednotlivých stran, cokoliv jedna ze stran udělá či naopak neudělá, může mít vážné následky
- v krizi se rozhoduje na základě neúplných, neurčitých informací a jejich řízení je naléhavé

K dalším možnostem, jak lze pochopit tento složitý jev, je krize jako určitá nestabilní doba, nebo stav věcí, ve kterém nastává bod zvratu a to buď se zřetelnou možností extrémně pozitivního, nebo negativního výsledku. V tomto případě může nastat ohrožení dalšího bezproblémového vývoje určité činnosti, která může nastat na různých

¹ COLLI, J., *Ekonomický a finanční slovník*, s. 294

² ROUDNÝ, R., LINHART, P., *Krizový management I*, s. 15

úrovních činností státu, podnikatelských subjektů. V dalších případech může docházet k narušení základní struktury nebo k disparitě základních hodnot a standardů společnosti.³

3.1.1 Základní členění krizí

Dle Roudného lze členit krize na následující:⁴

Členění krizí dle záměru

- mimo události (přírodní, antropogenní, smíšené)
- krize podnikání

Členění krizí dle rychlosti vzniku

- skokové (vteřiny a minuty)
- krátkodobé (hodiny)
- střednědobé (dny)
- dlouhodobé (měsíce a dny)

Členění krizí dle času trvání

- krátkodobé
- dlouhodobé

Členění krizí dle velikosti postiženého zemí

- lokální – nepřesahující hranice obce
- regionální – nepřesahuje hranice kraje
- celostátní – postižení celého území státu
- globální – dopad mimořádných událostí na více států

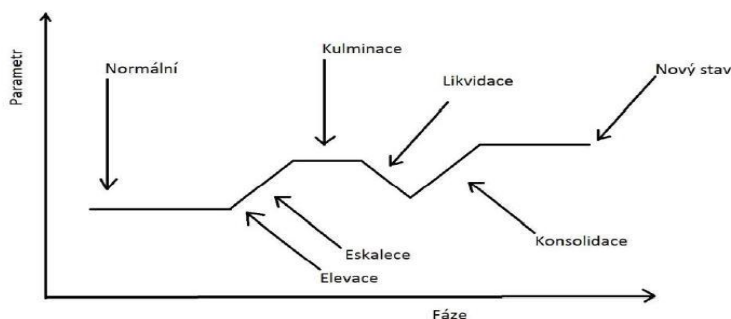
³HENDRYCH, T. Termín krizová situace a jeho vymezení v krizovém řízení. *Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva* [online]. 2008, VII(6/2008), [cit. 2015-06-22]. 3 s. (PDF). Dostupné z: http://www.hzsmsk.cz/sklad/kraoo/publikace/004termin_krizsit.pdf

⁴ROUDNÝ, R., LINHART, P., *Krizový management I*, s. 11,12

3.1.2 Krizové fáze

Križe vždy představuje určitý krizový stav, který je považován za přechodný. Krizový stav nastává po stavu, jenž je považován za normální. Dle obecných charakteristik začíná každá z krizí fází elevace, která je spojována s nárůstem úrovně nestability systému, který je označován jako potenciální zdroj krize. V této fázi se objevují varovné příznaky, které mají za úkol naznačit, že pokud nebudou s dostatečným předstihem přijata potřebná opatření k obnovení stability, může dojít až k eskalaci krize. Jestliže dojde k překročení hranice stability, nastane v prostorovém a časově ohraničeném období k nežádoucí transformaci škodlivých a ničivých sil. Dále dochází k nežádoucí události, kterou začíná fáze eskalace. V okamžiku, kdy dojde ke zpomalení či zastavení růstu intenzity působení škodlivých a ničivých sil nastává fáze kulminace. Ve fázi kulminace dosahuje krize svého vrcholu a dochází k dočasné stabilizaci. Na délku kulminace má vliv velikost zbývajících energetického potenciálu zdroje krize a na intenzitě dalších zapojujících se případných destabilizačních prvků. Fáze kulminace může trvat v extrémních případech pouhý okamžik, kdy vyvrcholí krize, avšak může být pouze mezistupněm pro další eskalaci. Jestliže nedochází k další eskalaci, následuje po skončení působení škodlivých a ničivých sil fáze likvidace. Po fázi likvidace dochází k následné konsolidaci či obnově a hledá se nová úroveň stability.⁵ Pro lepší představu návaznosti jednotlivých fází slouží graf 1.

Graf 1: Krizové fáze

Zdroj: ROUDNÝ, R., LINHART, P., *Krizový management I*, s. 15

⁵ROUDNÝ, R., LINHART, P., *Krizový management I*, s. 14

3.1.4 Finanční krize

Finanční krize nejsou z historického hlediska novým jevem, opakují se již od rozvoje peněz a finančních trhů. Jak státy, tak i lidé, banky a firmy se v dobrých časech přespříliš zadlužují, aniž by si byli vědomi rizika, které se stane realitou a to v podobě nevyhnutelné recese.

Finanční krize lze obecně chápat jako negativní důsledek liberalizace mezinárodního kapitálu. Pádem bretton – woodského měnového systému se zvyšovala frekvence i síla finančních krizí ve světovém hospodářství. K hlavním příčinám finančních krizí patří globalizace světového hospodářství, které jsou doprovázeny liberalizací kapitálových toků a nabízejí tak investorům na mezinárodních kapitálových trzích široké spektrum investičních možností, avšak vše je spjato s riziky. K hlavnímu hrozícímu riziku patří finanční nestabilita⁶.

K nejčastějším chybám při výkladu finančních krizí patří zaměnění s pojmem hospodářská krize. Mnoho lidí používá tato dvě slova jako synonymum ale jedná se o dva zcela odlišné pojmy. Hospodářská krize je spojena s dlouhodobou recesí a za dlouhé období považujeme 12 měsíců.⁷ Recesí se rozumí snižování HDP, které často doprovází zvýšená nezaměstnanost, inflace a úrokové míry. Ačkoliv je recese nedílnou součástí hospodářského cyklu, který se v pravidelných intervalech opakuje, vyvolává dlouhodobá recese určitou abnormalitu a tedy dlouhodobou nerovnováhu, která škodí ekonomice daného státu.

3.1.5 Znaky finančních krizí

Ve vyspělých zemích nabývá finanční krize podobu bankovní či měnové krize. V rozvojových zemích je typická kombinace obou těchto krizí s doprovodnými obtížemi

⁶HELÍSEK, M., *Měnová krize (empirie a teorie)*, s. 11

⁷PIKORA, V., ŠICHTAŘOVÁ, M., *Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*, s. 112

a to v podobě splácení vnější zadluženosti. Každá z finančních krizí má specifický charakter, ale lze v nich spatřovat některé společné rysy:⁸

- krizi vždy předchází liberalizace kapitálových transakcí a finanční deregulace
- následuje období zvýšení přílivu kapitálu přivedeného do země a to pomocí kombinace úrokového diferenciálu a relativně stálého devizového kurzu
- přílivem kapitálu dochází ke zhodnocování domácí měny a ke zhoršování rovnováhy běžného účtu. Při nadměrném přílivu kapitálu dochází ke zhoršení vnější rovnováhy a k oslabení finančního sektoru
- před vypuknutím krize ve většině případů dochází k podstatným změnám makroekonomické regulace zemí, které odstartují nový směr kapitálových toků
- ke ztrátě kapitálu u těch, kteří se nezabezpečili proti kurzovému riziku, dochází v okamžiku, kdy nastává okamžik odlivu kapitálu a dochází tak k znehodnocení domácí měny, což přirozeně vyvolává vysokou poptávku po zahraniční měně
- každá z finančních krizí je doprovázená panikou, při které investoři prchají ze země. Tomu nelze zabránit ani zvýšením domácích úrokových sazeb, které se snaží zastavit odliv kapitálu a zároveň ho přilákat zpět do dané země.

Nejvíce zranitelné země vůči krizím a spekulativním útokům kapitálu, jsou ty, které se vyznačují nadhodnoceným, málo pružným nebo fixovaným devizovým kurzem, špatnou rozpočtovou situací, slabým finančním systémem se zahraničním zadlužením, s vysokým podílem zahraničních závazků.⁹

V posledních desetiletích dochází díky liberalizaci pohybu kapitálu k prudkým odlivům kapitálu a tím k přehnané reakci finančních trhů a rychlému šíření krize. Jedním z hlavních negativních dopadů na ekonomiku je náhlý odliv kapitálu a to v případě, že zahraniční kapitál sloužil k financování domácích investic. Dojde-li k náhlému přerušení tohoto zdroje financování je nutné neprodleně přizpůsobit domácí poptávku nižšímu objemu finančních zdrojů, což ve většině případů vede k hluboké recesi.

⁸ ROUDNÝ, Radim a Petr LINHART. *Krizový management I*

⁹V 90. letech nově industrializované země jako Thajsko, Indonésie, Brazílie atd.

3.1.6 Finanční krize a její klasifikace

Abychom správně chápali pojem finanční krize, je nutné si uvědomit, že veškeré příčiny problémů v oblasti ekonomie nenalezneme v ekonomice reálné, ale jejich vznik můžeme registrovat ve finančním systému.

Mezi tyto specifické poruchy řadíme:¹⁰

- krize měnová
- krize bankovní
- krize dluhová
- systemická finanční krize

V prvé řadě bychom se zaměřili na tradiční typologie finančních krizí, kterými jsou tři výše zmíněné typy. Je však nutno říci, že málokterý uvedený typ existuje v čisté podobě, tudíž je vhodné uvést alespoň základní charakteristiky.

1. Měnová krize

Měnovou krizí označujeme situaci, během které dochází k výraznému a neočekávanému oslabení kurzu domácí měny. V oblasti pohyblivého kurzu se jeví jako depreciace, neboli znehodnocení měny nominálního kurzu, naopak v systému pevného kurzu spekulativní útok na směnný kurz vynutí devalvaci domácí měny, nebo v druhém případě donutí centrální banku, aby kurz bránila.

Nutno říci, že devalvace a depreciace nejsou jedinými jevy, kterými se měnová krize může projevit, jsou zde i jevy, které provázejí úspěšnou obranu kurzu.

Měnové krize jako takové jsou celkem vzácné. Ve většině případů jde o spekulace zaměřené proti „nerovnovážným pevným měnovým kurzům“.¹¹

¹⁰TOMÁNEK, M., *Mezinárodní politická ekonomie*, In: *SlidePlayer* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2328523/>

¹¹DVOŘÁK, P., *Věřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, s. 169

2. Bankovní krize

Bankovní krizí označujeme problémy, které můžeme spojit s nedostatečnou likviditou, obzvláště s insolvencí komerčních bank. Stejně jako u výše uvedené krize měnové se za krizi bankovní označuje jak situace, která se přímo projevuje úpadky bank, ale také situace, kdy banky, které jsou tímto postižené, zachránila pomoc centrální banky či vládní intervence.

Krize bankovní mohou vznikat, jak z důsledku krize měnové, tak v důsledku krize dluhové. Náhlá ztráta důvěry vkladatelů, která se projeví „bankovním runem“ je nejčastější příčinou bankovní krize v rozvojových zemích. Pokud se jedná spíše o problémy, které vyplývají z prudkého poklesu hodnoty nějakého typu bankovních aktiv, tak jde o ekonomiky rozvinuté.

3. Dluhová krize

Dluhovou krizi používáme především k označení externích dluhových krizí, které můžeme zaznamenat jako neschopnost země splácet zahraniční dluh. Označení „sovereign default“ užíváme, když vláda není schopna splácet svůj zahraniční dluh.

Velmi nebezpečným typem finanční krize, který je dosud velmi opomíjený, jsou interní dluhové krize, charakteristická je pro ně vnitřní chronická předluženost ekonomik, platební neschopnost podniků a nárůst množství klasifikovaných úvěrů. Následkem interní dluhové krize je často zamrznutí úvěrového trhu, což má negativní důsledky na reálnou ekonomiku.¹²

S tímto typem finanční krize souvisí vznik problémů v oblasti veřejných financí při vládních asistenčních programech, které kryje státní rozpočet. Vládní peníze mohou problém krýt a vést k jeho chronicitě.

Vnější dluhovou krizí, můžeme označovat i případy, kdy zahraniční dluhy nejsou spláceny zadluženými soukromými firmami a bankami.

¹²DVOŘÁK, P., *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, s. 170

4. Systemická krize

Systemická finanční krize zahrnuje projevy většiny, nebo všech výše uvedených typů krizí. Proto lze tuto krizi charakterizovat jako komplexní finanční poruchy s propojenými měnovými, dluhovými a bankovními projevy. Ke vzniku této krize vedou rizikové faktory jako je nadměrný příliv kapitálu a nedostatečně regulovaný domácí bankovní systém.¹³ Kombinace těchto faktorů vede k nezdravému zadlužení, masovému nesplácení úvěrů a nadměrné úvěrové expanzi.

Výše uvedené události nemusejí zapříčinit vznik krize. K tomu je potřebný spouštěcí moment. Pro systemickou finanční krizi je typické, že se šíří do dalších zemí, ve kterých ve většině případů chybí objektivní důvody pro její vznik. Vzhledem k rostoucí globální finanční provázanosti se poruchy jedné země rozšiřují do dalších zemí.¹⁴

3.2 Hospodářský cyklus

Pojem hospodářský cyklus představuje široký význam. Vyjadřuje především kolísání ekonomické aktivity okolo dlouhodobého trendu. Poukazuje tedy na střídající se fáze ekonomického růstu a ekonomického poklesu.

Hospodářské cykly se vyznačují výkyvy celkové ekonomické aktivity, která se vyznačuje současnou expanzí nebo kontrakcí produktu ve většině sektorů ekonomiky. K hospodářskému cyklu dochází v případě, pokud skutečný HDP vzhledem k potenciálnímu produktu roste (expanze nebo klesá tedy kontrakce či recese).¹⁵

Existuje mnoho teorií cyklu a ty se dají rozdělit do dvou stěžejních kategorií, a to na primárně vnější a primárně vnitřní teorie cyklu. Vnější teorie nachází příčinu vzniku hospodářského cyklu ve výkyvech něčeho, co se nachází vně ekonomického systému, např. klima, války apod. Vnitřní teorie hledá příčinu hospodářských cyklů uvnitř samotného ekonomického systému. Teorie politického hospodářského cyklu je obsažena ve vnější teorii cyklu. Z toho lze vyvodit, že volení zástupci obyvatel mohou prostřednictvím

¹³Dvořák, P.: *Věřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, s. 211 – 212

¹⁴Tamtéž

¹⁵Hospodářský vývoj. Finance.cz [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodataeu/hdp/hospodarsky-vyvoj>

fiskální a monetární politiky manipulovat s ekonomikou tak, aby podpořili své volební preference. Ve většině případů to znamená, že se po volbách zavede úsporný hospodářský režim. Zhruba rok před volbami se začne prosazovat expanzivní hospodářská politika. K nejvýznamnějším faktorům patří především investice. Investice jsou ovlivňovány růstem produktu a prodeje. Tato teorie je založena na principu akcelérátoru, který je teorií o faktorech, určující investice. Je to tedy teorie investičních výdajů, dle které je úroveň investic určována tempem růstu reálného HDP.¹⁶

3.2.1 Druhy hospodářských cyklů

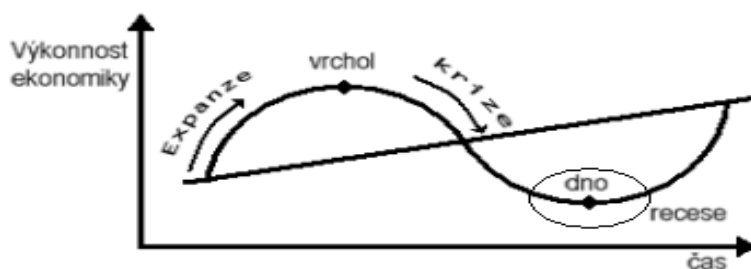
Hospodářské cykly z hlediska jejich trvání lze rozdělit na následující tři druhy:¹⁷

- Kitchinovy cykly – neboli krátkodobé cykly v délce trvání 36 – 40 měsíců
- Junglarovy cykly – neboli střednědobé cykly v délce trvání 10 - 11 let
- Kondratěvovy vlny – neboli dlouhodobé cykly v délce trvání 50 – 60 let

3.2.2 Fáze hospodářského cyklu

Jednotlivé hospodářské cykly lze charakterizovat jako posloupnost několika fází. Hospodářské cykly dělíme dle počtu fází a to na dvoufázový a čtyřfázový. Ve dvoufázovém modelu dochází ke střídání fáze recese a fáze expanze. Ve čtyřfázovém modelu probíhá expanze, vrchol, recese a dno.

Graf 2: Hospodářský cyklus

Zdroj: Hospodářský cyklus, In: [online]. Dostupné z:

<http://www.svobodnyblog.cz/index.php/home/ekonomika-cz/item/443-hospodarstvi>

¹⁶PAVELKA, T., *Makroekonomie – základní kurz*. 3.

¹⁷Hospodářský vývoj. *Finance.cz* [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodataeu/hdp/hspodarsky-vyvoj/>

Expanze

Expanze bývá označována také jako konjunktura, která představuje období, kdy dochází k oživení a růstu ekonomické aktivity. V této fázi roste poptávka domácností po spotřebních statcích. Rostou firemní zisky a poptávka po pracovních silách. Firmy i domácnosti vzkvétají, roste spotřeba statků i služeb, čímž stát získává více daní a může více investovat.

Vrchol

Po fázi expanze nastává fáze vrcholu, která představuje nejvyšší bod ekonomického růstu. V tomto bodu převažuje agregátní nabídka před poptávkou, což má za následek, že firmy stále produkují ve vysokém tempu, ale poptávka zaostává. Ekonomika se nachází za hranicemi svých produkčních možností. Reálný produkt převyšuje ten potenciální.¹⁸

Recese

Ve fázi recese dochází ke zpomalení růstu a následnému poklesu produktu. Firmy se nacházejí na malém procentu odbytu a produkce je nadbytečná. V obranném mechanismu na vzniklou recesi se začíná snižovat produkce, počty zaměstnanců ve firmách i množství peněz v domácnostech. Na klesající poptávku i produkt reagují prodejci snížením cen. Díky poklesu cenové hladiny prochází ekonomika recesí, která při dlouhém a hlubokém trvání přerůstá do fáze deprese.¹⁹

Dno

Dno neboli sedlo následuje po fázi deprese. Je charakterizováno jako nejnižší bod ekonomické aktivity. V tomto okamžiku začne produkt vykazovat nulové přírůstky a nastává období krize. V období krize jsou firmy eliminovány a ceny jsou dotlačeny až na ekonomické minimum. To představuje příležitost k zahájení nové expanze ekonomiky. Dále následuje oživení ekonomiky a hospodářský cyklus se opakuje.

¹⁸ BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*, s. 280

¹⁹ Tamtéž

3.3.3 Vznik hospodářského cyklu

Vznik hospodářského cyklu lze definovat jako důsledek vnitřní nerovnováhy nebo vliv vnějších jevů. Agregátní poptávka kolísá a reakce poptávky a nabídky nejsou okamžité a následně tedy nedochází k okamžité rovnováze. Pokud poptávka klesne, tak dochází k poklesu produktu. Pokud poptávka roste, dochází k růstu poptávky. Existuje teorie, která je založena na myšlence, že výkyvy v ekonomice vznikají v důsledku zásahu státu do ekonomiky a snaží se jí nějakým způsobem regulovat. Zásahy státu se projevují v ekonomice až s časovým zpožděním. K výkyvům ekonomiky může docházet právě v případě nějakého vládního zásahu.²⁰

²⁰

Hrbková, J. a kol. *Společenské vědy pro techniky: Ekonomie, právo, politologie*, s. 112

4 Makroekonomické ukazatele

Nejdůležitějšími makroekonomickými ukazateli, které vypovídají o vývoji a výkonnosti národní i mezinárodní ekonomiky a též i životní úrovni lidí v dané zemi jsou bezesporu hrubý domácí produkt, míra inflace a míra nezaměstnanosti.

4.1 Hrubý domácí produkt

Nejdůležitějším národohospodářským ukazatelem používaným pro stanovení výkonnosti ekonomiky je bezesporu hrubý domácí produkt (dále HDP). Charakterizuje hodnotu výstupů ekonomiky jako celku za určité období v peněžních jednotkách. Výstupem ekonomiky je myšlena hodnota veškerých finálních statků, které jsou vyprodukovány na určitém území za určité časové období. Jedná se o součet peněžní hodnoty spotřeby, investic, vládních nákupů a čistého vývozu. Ze statistického pohledu je HDP většinou měřeno ve čtvrtletních a ročních intervalech. Lze tak hovořit o čtvrtletním nebo ročním HDP. U výpočtu čtvrtletního HDP je zpravidla nutné údaje očistit o tzv. sezónní vlivy, které představují např. počet pracovních dnů za jednotlivá čtvrtletí, dále pak zimní a letní období zejména ve stavebnictví a zemědělství apod.²¹

HDP lze vyjádřit v běžných cenách (tj. v cenách daného roku), pak hovoříme o **nominálním HDP**. Nominální HDP se z roku na rok mění a to v důsledku změny fyzického objemu finálního produktu a též v důsledku změn tržních cen. V případě vyjádření změny pouze ve fyzickém výstupu ekonomiky, kdy jsou všechny finální produkty²² oceňovány stálými cenami, tj. cenami určitého zvoleného roku, pak hovoříme o **reálném HDP**.²³ Lze tedy jednoduše říci, že změny nominálního HDP odrážejí jak změny v množství produkce, tak i změny cen, oproti tomu reálný HDP odráží pouze změny produkce. Z tohoto důvodu se pro vyjádření hospodářského růstu země používá převážně růst reálného hrubého domácího produktu.

Ekonomická úroveň jednotlivých států pro mezinárodní srovnání se užívá ukazatel vyjadřující výši HDP na obyvatele v paritě kupní síly (HDP/obyvatele v PPP). Ukazatel

²¹ VLČEK, J. a kol.: *Ekonomie a ekonomika*, s.285

²²Finální produkce je taková produkce, která je vyrobena a prodána, aby byla spotřebována domácnostmi, státem, použita na investice nebo vyvezena jako export

²³VLČEK, J. a kol.: *Ekonomie a ekonomika*, s.292

parity kupní síly (PPP – Purchasing power parity) vyjadřuje stejnou hodnotu kupní síly tedy stav, kdy měna má stejnou kupní sílu doma i v zahraničí. Jedná se o uměle vytvořené směnné kurzy, které eliminují rozdíly cenových úrovní mezi zeměmi. Pokud stejný výrobek stojí v Rakousku 1,65 eura a ve Velké Británii 0,89 liber, pak je PPP pro tento výrobek mezi Rakouskem a Velkou Británií 1,85 (1,65/0,89). To znamená, že za každou libru kupující obdrží stejné množství výrobku jako za 1,85 euro v Rakousku. HDP tedy vyjadřujeme v PPP, z důvodu vyloučení rozdílů v cenových úrovních jednotlivých zemí.

Vedle HDP je nutné se zmínit i o neméně důležitém ukazateli, a to o hrubém národním produktu (dále jen HNP) a vysvětlit zásadní rozdíl mezi nimi. Zatím co HDP zahrnuje veškerý produkt vytvořený na daném, např. českém území bez ohledu na to, zda byl vytvořen tuzemskými nebo zahraničními výrobními faktory. Do HDP se tedy zahrnují i mzdy zahraniční pracovní síly pracující na území České republiky. Dále pak i zisky zahraničních firem, které investovaly svůj kapitál v ČR. V případě zjišťování výše HDP lze tedy hovořit o uplatnění teritoriálního hlediska.

Do HNP se zahrnují produkty tvořené českými výrobními faktory. To bez ohledu na to, na jakém území byly vytvořeny např. mzdy českých občanů pracujících v zahraničí, zisky českých firem z investic v zahraničí. Zjištění výše HNP je však náročné, a proto ekonomové pracují převážně s HDP.

4.1.1 Způsoby měření HDP

Pro měření HDP jsou nejčastěji používány metoda výdajová a metoda důchodová, dále též metoda odvětvová.

1. Metoda výdajová

Podle této metody $HDP = C + I + G + NX$, přičemž:²⁴

C - výdaje domácností na spotřebu: výdaje na statky krátkodobé i dlouhodobé potřeby a výdaje na služby

I - výdaje na tvorbu fixního kapitálu (hrubé soukromé domácí investice): výdaje na nákup strojů, zařízení včetně technologií a patentů, změna stavu zásob finálních výrobků

²⁴VLČEK, J. a kol.: *Ekonomie a ekonomika*, s. 292

G – vyjadřuje výdaje na finální spotřebu vlády (státní výdaje na nákup výrobků a služeb): výdaje na uspokojování potřeb společnosti, na nákup služeb vykonávaných zaměstnanci státu

NX – tvoří saldo zahraniční obchodní bilance, $NX = Ex - Im$

2. Metoda důchodová

Důchodovou metodou získáme hodnotu HDP a to jako součet jednotlivých důchodů i tzv. nedůchodových položek (nepřímé daně a odpisy), tj.:²⁵

$$HDP = w + i + r + p + a + T, \text{ přičemž}$$

w = vyjadřuje hrubou mzdu a platy, náklady firem, vynaložené ve spojení s jejich zaměstnanci

i = vyjadřuje čisté úroky domácností tj. rozdíl mezi úroky přijatými a placenými

r = vyjadřuje rentu z půdy a nemovitostí

p = vyjadřuje zisky firem včetně dividend

a = vyjadřuje amortizace kapitálových statků ve výši jejich opotřebení

T = vyjadřuje nepřímé daně jako přírůžka k tržním cenám spotřebních statků

3. Metoda produkční (odvětvová)

Tato metoda udává tvorbu HDP v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. Jde o odvětvovou strukturu HDP. Metoda je založena na součtu výdajů ekonomických subjektů na produkt v jednotlivých odvětvích dané ekonomiky.

²⁵KLÍMA, J., *Makroekonomie*, s. 14 - 16

4.2 Inflace

Inflace je podobně jako HDP velmi významný ekonomický ukazatel. Definic inflace existuje obrovské množství, ale většina z nich se shoduje v tom, že se projevuje zvyšováním cen v důsledku nerovnováhy na trhu. Obecně lze inflaci charakterizovat, jako růst agregátní cenové hladiny v čase. Prostřednictvím inflace se snižuje kupní síla peněžní jednotky, kdy se zmenšuje množství zboží a služeb, které si za peněžní jednotku můžeme koupit. Hodnoty tohoto ukazatele jsou využívány především pro účely valorizace důchodů a mezd, případně je na její hodnotu přihlíženo i ve smluvních dlouhodobých obchodech. Míra inflace představuje velkou důležitou úlohu pro mezinárodní srovnávání a rozhodování. Zachování nízké a stabilní míry inflace je v rukou centrálních bank jednotlivých států a řadí se mezi základní cíle.

Obecná formulace, při které platí, že inflace vyjadřuje míru změny cenové hladiny, představující změnu agregátní cenové hladiny mezi dvěma sledovanými obdobími se dá vyjádřit takto²⁶:

$$\pi[t] = (P[t] - P[t-1]) / P[t-1] * 100 \text{ (v \%)},$$

kde

$\pi[t]$... míra inflace v období (t)

$P[t]$... cenová hladina v období (t)

$P[t-1]$... cenová hladina v období (t-1)

K měření se používají různé cenové indexy. Ty představují vážené průměry cen vybraného zboží a služeb. Nejvíce používané jsou následující indexy: index spotřebitelských cen (CPI – consumer price index), deflátor hrubého domácího produktu (IPD – implicit price deflator) a index cen výrobců (PPI – producer price index).²⁷

Důvody vzniku inflace jsou předmětem diskuzí. Existují dva názorové přístupy – keynesiánský a monetaristický.

²⁶HELÍSEK, M., *Makroekonomie: základní kurs*. 2, s. 326

²⁷HOLMAN, Robert. *Ekonomie.*, s. 710

Keynesiánci zastávají názor, že inflace je důsledek různých makroekonomických nerovnováh, které jsou vlastní tržnímu systému. Zároveň, proti kterým může stát úspěšně zasáhnout prostřednictvím aktivní fiskální, důchodové a monetární politiky. Opačný názor mají monetaristé, kteří z inflace viní stát. Stát se svými zásahy buď přímo, nebo nepřímo napomáhá nepřiměřenému nárůstu množství peněz v ekonomice, který se v konečném důsledku projeví v inflačním zvýšení cen. Úspěšné řešení vidí v odstranění cenových regulací, zajištění co největší liberalizace trhu a omezení zásahů státu na minimum.

4.2.1 Druhy inflace

Na základě impulzu, který vede ke vzniku inflace, rozlišujeme:²⁸

- inflaci poptávkovou (taženou poptávkou)
- inflaci nabídkovou (tlačenou náklady)

Poptávková inflace je charakterizována, jako růst agregátní poptávky. Faktory růstu se nacházejí na poptávkové straně. V tomto případně se jedná o zvýšení spotřeby, investic, státních výdajů nebo i čistého exportu. Z toho lze vyvodit, že pohonem poptávkové inflace je nadměrná expanzivní monetární politika nebo nadměrně expanzivní fiskální politika.

Nabídková inflace je též označovaná jako nákladová. Jedná se o zvýšení nákladů o tzv. nákladový šok. Jedná se o druh inflace, jejímž zdrojem je růst nákladů firem v důsledku snížení nabídky. Firmám rostou náklady dle toho, jak rostou ceny. Zvyšují se nominální mzdy, rostou ceny energií a surovin, ceny materiálů a ostatních složek výrobních faktorů.

Inflaci, kdy se ceny všech komodit ale i mezd zvyšují stejnou měrou, nazýváme inflací vyrovnanou. Častějším případem je ale situace, kdy ceny komodit rostou různě, některé stoupají, jiné stagnují či klesají. V takovém případě se jedná o inflaci nevyrovnanou.²⁹

²⁸BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*, s. 173

²⁹*Vyrovnaná a anticipovaná inflace* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://management-marketingu.blogspot.cz/2009/02/vyrovnana-anticipovana-inflace.html>

Praxí je, že ekonomické subjekty inflaci očekávají a tak ji zahrnují do všech budoucích aktivit. V takovém případě se hovoří o inflaci anticipované, kdy ekonomické subjekty jsou schopny se poučit z vývoje cen v minulosti a na tomto základě předpovídat budoucí vývoj inflace. Může však nastat další případ, který inflaci velkou měrou ovlivní a tím jsou například ropné šoky aj., které nikdo nebyl schopen předem předpokládat, hovoříme tak o inflaci neanticipované.³⁰

4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je v současné době problémem všech nejen rozvojových ekonomik. Z ekonomického pohledu představuje nezaměstnanost stav na trhu práce, kdy část pracovního kapitálu společnosti není schopná najít uplatnění na trhu práce nebo není ochotná se na trhu práce uplatnit.

4.3.1 Druhy nezaměstnanosti:

Na základě obecných charakteristik lze dělit nezaměstnanost na následující druhy:³¹

Pokud osoba hledá zaměstnání např. pouze za vyšší mzdu, než která převládá na trhu práce, pak hovoříme o **dobrovolné nezaměstnanosti**. Nezaměstnaný má sice pracovní nabídky, ale ty mu nevyhovují a tak je nepřijme. Daná osoba tak zůstane dobrovolně na základě svého rozhodnutí nezaměstnaná a hledá si nadále lepší pracovní příležitost. Dobrovolná nezaměstnanost může být krátkodobá i dlouhodobá.

O **nezaměstnanosti nedobrovolné**, hovoříme v případě, že nezaměstnaní lidé jsou ochotni pracovat za dokonce i nižší mzdu, ale nemohou takovou práci na trhu najít. Nedobrovolná nezaměstnanost má tedy pro člověka mnohem horší důsledky než nezaměstnanost dobrovolná – přináší s sebou riziko vzniku existenčních a dalších potíží spojených s nemožností nalezení pracovní příležitosti.

³⁰Vyrovnaná a anticipovaná inflace [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://management-marketingu.blogspot.cz/2009/02/vyrovnana-anticipovana-inflace.html>

³¹SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*, s. 654-657

Nezaměstnanost se dále dělí z hlediska příčiny vzniku a to na nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklickou a sezónní.

Nezaměstnanost frikční je způsobena například nezaměstnaností v období mezi opuštěním pracovního místa a nástupem do místa nového nebo u absolventů škol, kteří nově vstupují na pracovní trh. Jedná se tedy o nezaměstnanost dočasnou a zpravidla dobrovolnou.

Nezaměstnanost strukturální vzniká převážně změnou v ekonomice, kdy některá odvětví zanikají, upadají a některá naopak expandují. V důsledku toho klesá poptávka po produktech a službách upadajícího odvětví a tím i klesají pracovní příležitosti v tomto odvětví a u expandujících odvětví dochází naopak k nárůstu. Tato nezaměstnanost způsobuje větší zásah do života lidí, protože trvá zpravidla déle než nezaměstnanost frikční, ale často vyžaduje i nutnou rekvalifikaci pro novou činnost či změnu návyků, změnu bydliště aj.

Nejzávažnějším typem nezaměstnanost z pohledu příčiny vzniku je *nezaměstnanost cyklická*. Jedná se o nezaměstnanost nedobrovolnou, jejíž příčinou je nedostatečná poptávka po pracovních silách v odvětví způsobená výkyvy hospodářského cyklu prakticky ve všech odvětvích ekonomiky.

Nezaměstnanost sezónní je dána především výkyvy poptávky po pracovní síle, které jsou podmíněny ročním obdobím např. v zemědělství, ve stavebnictví aj.

4.3.2 Základní ukazatele nezaměstnanosti

Základním ukazatelem nezaměstnanosti je **míra nezaměstnanosti**. Mírou nezaměstnanosti lze charakterizovat situaci na trhu práce, ale i výkonnost ekonomiky. Vyjadřuje podíl nezaměstnaných osob K celkovému počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pojem *ekonomicky aktivní obyvatelstvo* je definován jako pracovní síla tvořící osoby od ukončení povinné školní docházky tj. osoby starší 15 let, do dosažení důchodového věku. Patří sem tedy zaměstnané osoby, ale i osoby nezaměstnané. Přičítají se i pracující důchodci. Nutné je ale naopak odečíst studenty, vězně, fyzicky i mentálně hendikepované osoby neschopné se pracovním zařadit, ale i například ženy v domácnosti. V tomto případě hovoříme o *ekonomicky neaktivním obyvatelstvu*.

Pro vyjádření míry nezaměstnanosti se používají dva způsoby a to míra registrované nezaměstnanosti a obecná míra nezaměstnanosti.

Prvně jmenovaná míra registrované nezaměstnanosti vychází z počtu nezaměstnaných uchazečů o práci, kteří jsou evidováni na úřadu práce. V České republice je míra registrované nezaměstnanosti zveřejňována ministerstvem práce a sociálních věcí. Reálná míra nezaměstnanosti bývá však vyšší než registrovaná, protože ne všichni nezaměstnaní se přihlásí do evidence úřadu práce.

Od roku 2012 přechází Ministerstvo práce a sociálních věcí společně s ČSÚ na novou metodu výpočtu registrované nezaměstnanosti. Nový ukazatel s názvem Podíl nezaměstnaných osob, který vyjadřuje podíl nezaměstnaných ze všech obyvatel v daném věku. Dosavadní míra nezaměstnanosti srovnává uchazeče v zaměstnání k ekonomicky aktivním osobám.

Doposud zveřejňovaná registrovaná míra nezaměstnanosti je nahrazena výpočtem, který uvádí podíl nezaměstnaných osob vůči obyvatelstvu ve věkovém rozhraní 15 – 64 let. Počet evidovaných lidí bez práce v tomto případě čísel, zůstane nezměněn. Přizpůsobuje se věková skupina ve jmenovateli. Dále je ve jmenovateli pracovní síla nahrazena celkovým počtem obyvatel, kteří patří do věkové skupiny 15 – 64 let. Nový ukazatel je dopočítán až do roku 2005 do úrovně okresů.³²

Obecná míra nezaměstnanosti je nejčastěji sledovaný ukazatel na trhu práce. Vychází z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) - z reprezentativního vzorku společnosti. Vzorek obsahuje přes 24 tisíc bytů, tj. více než 55 tisíc respondentů všech věkových kategorií.³³ Metoda je publikována Českým statistickým úřadem, je sladěna s principy a metodikou ILO³⁴ a je tudíž vhodná i pro mezinárodní srovnávání, na rozdíl od míry registrované nezaměstnanosti, kde se jedná o odlišnosti v definicích a metodikách výpočtů v různých státech.

³²Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti: Společná tisková zpráva Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107

³³Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - Metodika. *Český statistický úřad* [online] 2014, Aktualizace 3.2.2014, [cit. 20.4.2014] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

³⁴ILO - Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization),

Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje kolik procent práceschopného obyvatelstva je nezaměstnáno a vypočítá se dle vzorce:³⁵

$$u = U / (L+U) \times 100, \text{ kde}$$

u ... míra nezaměstnanosti v %

L ... počet ekonomicky aktivních osob, tj. zaměstnaní

U ... počet nezaměstnaných, kteří aktivně hledají práci

Dle metodiky ILO za nezaměstnané v České republice jsou považovány všechny osoby, které dosáhly 15 a více let a ve sledovaném období souběžně splňovaly tři následující podmínky:³⁶

- a) nebyly zaměstnané
- b) aktivně hledaly práci,
- c) byly připraveny k nástupu do práce (nejpozději do 14 dnů).

Lze též zjišťovat tzv. *specifické míry nezaměstnanosti*, které popisují nezaměstnanost například dle věkové, vzdělanostní nebo jiné struktury obyvatelstva. V České republice se nezaměstnanost sleduje dle údajů a dat poskytovaných úřady práce. Výsledky ale nemusejí být zcela přesné neboť ne každý, kdo je nezaměstnaný, musí být zařazen v evidenci úřadu práce. Dále Český statistický úřad provádí se čtvrtletní periodicitou výběrové šetření pracovních sil, jak bylo zmíněno výše. Výsledky obou způsobů měření nezaměstnanosti v České republice jsou tak navzájem mírně odlišné a pravděpodobně se odchylují i od skutečné míry nezaměstnanosti.³⁷

³⁵ HOLMAN, R., *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2, s. 424

³⁶ LIŠKA, V., a kol: *Makroekonomie*, s. 426

³⁷ LIŠKA, V., a kol: *Makroekonomie*, s. 427

5 Monetární politika a fiskální politika

5.1 Monetární politika

Měnová politika je součástí a nástrojem hospodářské politiky, prostřednictvím kterého centrální banka ovlivňuje množství peněz v ekonomice a s tím i velikost inflace.³⁸ Je to činnost státu, která se zaměřuje na kontrolu množství peněz v ekonomice, na regulaci úrokových měr a podmínek úvěru.³⁹ Monetární politiku lze charakterizovat jako soubor opatření a zásad, které pomocí měnových nástrojů slouží k plnění měnových cílů. Aby mohla být měnová politika vykonávána, musí existovat v dané zemi centrální banka, která funguje zpravidla jako věřitel poslední instance bank v dané zemi a která má výlučné pravomoci týkající se emise peněz. V České republice tuto funkci vykonává ČNB. Jednotlivé centrální banky berou v potaz své základní zaměření. Díky tomuto zaměření řeší centrální banky jednotlivé cíle. Zaměření mohou být následující:⁴⁰

- Cílování měnového kurzu
- Cílování inflace
- Cílování peněžní zásoby

Díky regulaci množství peněz v oběhu dosahuje měnová politika v ekonomice svých cílů, které jsou následující:⁴¹

- Cíl stabilita cenové hladiny
- Cíl vyrovnávání platební bilance
- Cíl ekonomický růst
- Cíl únosná míra zaměstnanosti

³⁸PUCHINGER, Z., *Bankovníctví I.: Úvodní kapitoly k problematice bankovní soustavy*, s.53

³⁹BRČÁK, J., *Česká republika ve světle ekonomických teorií*, s. 118

⁴⁰Makrodata EU: *Měnová politika*. *Www.finance.cz: Měnové ukazatele* [online]. [cit. 2015-07-25]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>

⁴¹Makrodata EU: *Měnová politika*. *Www.finance.cz: Měnové ukazatele* [online]. [cit. 2015-07-25]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>

Výše uvedených cílů je dosahováno pomocí přímých a nepřímých nástrojů měnové politiky. Nepřímé nástroje slouží k nahlédnutí do situace, která se odehrála v pozadí ekonomické krize. Jsou využívány především v moderních ekonomikách. Naopak přímé nástroje jsou využívány v případě, kdy selžou nástroje nepřímé. Centrální banky většinou používají nepřímé nástroje a to z důvodu, že mají plošný charakter a nejsou tak násilným zásahem do trhu.

5.1.1 Přímé nástroje monetární politiky

Přímé nebo-li direktivní nástroje, jak již bylo zmíněno jsou využívány zcela sporadicky a pouze ve vyspělých ekonomických systémech. Jedná se především o tyto nástroje:⁴²

- Pravidla likvidity
- Úvěrové kontingenty
- Úrokové limity
- Povinné vklady

5.1.2 Nepřímé nástroje monetární politiky

V moderních vyspělých ekonomikách jsou využívány zejména nepřímé nástroje monetární politiky. Patří mezi ně tyto nástroje:

Nástroje diskontní

Jedná se o nástroje, které představují úrokové sazby a jiné podmínky úvěrů, které poskytne centrální banka komerčním bankám a to v domácí měně – to významně ovlivňuje úvěrovou kapacitu komerčních bank. Jestliže diskontní sazba klesá, tak se nabídka peněz zvýší. V současné době se touto sazbou úročí vklad, který komerční banky uloží přes noc v ČNB a to v případě, že mají přebytek likvidity. Tyto půjčky komerčním bankám úročí

⁴²Makrodata EU: *Měnová politika*, *Wwww.finance.cz: Měnové ukazatele* [online]. [cit. 2015-07-29]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>

ČNB lombardní sazbou ve formě repo operací. Přičemž diskontní sazba označuje dolní hranici pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb a lombardní sazba mez horní.

Operace na volném trhu

Jedná se o hlavní měnový nástroj, kdy centrální banka prodává nebo skupuje cenné papíry státu. Když centrální banka cenné papíry prodá, sníží tím peněžní zásobu a naopak. Dojde-li ke vzrůstu množství peněz tak se sníží poptávka po penězích. Tím cena peněz respektive úrokových sazeb klesá. V otevřeném trhu se využívají repo operace. Centrální banka se zavazuje prodat cenné papíry s tím, že si je po době splatnosti (14 dní) zase odkoupí. Komerčním bankám bude vyplacen úrok ve výši repo sazby. Takto centrální banky snižují zásobu peněz v ekonomice.⁴³

Povinnost minimálních rezerv

V tomto případě se spíše jedná o kombinaci přímých a nepřímých nástrojů. Banky jimi buď snižují, nebo naopak zvyšují objem peněz v oběhu. Platí zde, že jsou stanoveny procentem z celkové sumy primárních vkladů obchodních bank. Každá ze změn rezerv tedy ovlivňuje úvěrovou kapacitu bank, a to z důvodu změny objemu prostředků, se kterými může daná komerční banka disponovat.

Konverze a swapy cizích měn

Centrální banky nákupem a prodejem cizích měn od komerčních bank ovlivňují úvěrovou kapacitu obchodních bank – jedná se buď o konverze či swapy cizích měn.

Intervence ve prospěch či neprospěch devizového kurzu

Tímto nástrojem je nejčastěji ovlivňován vývoj obchodní bilance státu a míra inflace.

5.1.3 Expanzivní monetární politika

Expanzivní monetární politika je charakterizována zvyšováním nabídky peněz a stimulací agregátní poptávkou. V krátkodobém období, kdy je křivka agregátní nabídky téměř horizontální, zvyšování nabídky peněz snižuje úrokové míry. Tím dochází ke

⁴³ PAVELKA, T., *Makroekonomie – základní kurz*, s. 207

stimulaci části agregátní poptávky, která je náchylná na úrokové míry – tvorbu reálného kapitálu.⁴⁴ V období, kdy nejsou využívány zdroje, dochází častěji k růstu reálného produktu a zaměstnanosti, ale dopady na cenovou hladinu jsou nepatrné. Naopak v dlouhém období, ve kterém leží křivka agregátní nabídky vertikálně, se zvýšení peněžní nabídky projeví na růstu cen, na růst reálného produktu, zaměstnanosti nebo úrokových měr bude mít nepatrný vliv.

5.1.4 Restriktivní monetární politika

Restriktivní monetární politika je odlišná a má opačný cíl než expanzivní monetární politika. Agregátní poptávka je snižována centrální bankou, která snižuje nabídku peněz. Veškeré následné efekty restriktivní monetární politiky tvoří přesný opak expanzivní politiky. V krátkém období dochází ke snižování inflace a reálného produktu a ke zvyšování nezaměstnanosti. V dlouhém období dochází ke snížení inflace a nezaměstnanosti a reálný produkt zůstane neměnný.⁴⁵

5.2 Fiskální politika

Fiskální neboli rozpočtová politika je tvořena rozpočtovou soustavou. Jedná se o politiku, která je v rukou státu (vlády), prostřednictvím které je usměrňována ekonomika z důvodu zvyšování jejího výkonu. Obecně jí lze charakterizovat jako účelné využívání rozpočtu k ovlivňování ekonomiky a dosažení vytyčených cílů. Primárním cílem je udržení stabilního ekonomického růstu a nízké nezaměstnanosti. Fiskální politika plní funkci přerozdělovací, alokační a stabilizační.

Hlavními cíli jsou:⁴⁶

- udržovat stabilní ekonomický růst a vysokou zaměstnanost
- zachování cenové stability

⁴⁴SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. s. 1011

⁴⁵BRČÁK, J., *Česká republika ve světle ekonomických teorií*, s. 118

⁴⁶Makrodata EU: fiskální politika. [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/fiskalni-politika/>

- napomáhat utlumit výkyvy hospodářského cyklu

5.2.1 Státní rozpočet a rozpočtové saldo

Státní rozpočet představuje finanční plán hospodaření státu a je schvalován ve formě zákona. Při jeho sestavování se berou v úvahu hospodářské cíle státu, současná ekonomická situace, výsledky hospodaření státu v uplynulém roce a také střednědobý výhled a predikce vývoje ekonomiky a faktorů, které tento růst ovlivňují. Je tvořen příjmovou a výdajovou stránkou.

Rozpočtové saldo je vyjádřeno rozdílem mezi příjmy a výdaji. Jestliže jsou příjmy vyšší než výdaje, je rozpočet v přebytku. V opačné situaci je rozpočet schodkový tzn., že se nachází v deficitu. Pokud se příjmy rovnají výdajům, jedná se o vyrovnaný rozpočet.

Deficitem vzniká státní dluh, který se dělí na domácí a zahraniční. Veřejný dluh je charakterizován celkovým zadlužením vlády a nižších správních celků. Státní dluh představuje celkové zadlužení vlády a je součástí veřejného dluhu. Převážnou část vládních výdajů v České republice tvoří mandatorní výdaje. Povinnost hradit mandatorní výdaje je uložena ze zákona či jiných závazků a to bez ohledu na výši příjmů. Tyto výdaje jsou tvořeny ze sociálních transferů a úroků při splácení veřejného dluhu. Společně s kvazimandatorními výdaji (výdaje rozpočtových organizací) tvoří převážnou část výdajů státního rozpočtu. Změna těchto výdajů je možná pouze ze zákona. Tudíž v krátkém období změna výdajů není možná jako reakce na náhlou změnu v ekonomice.

Zbývá tak malá část výdajů, která vláda může ovlivňovat a to dle keynesiánské teorie, mohou být v době ekonomické krize krátkodobým nástrojem rozpočtové politiky. Z hlediska krátkého období je nemožné ovlivňovat příjmy do státního rozpočtu. Příjmy jsou tvořeny především daněmi. Pokud chce vláda použít příjmy jako nástroje fiskální politiky a hýbat se státním rozpočtem musí zvýšit nebo snížit daně. To z krátkodobého hlediska není moc reálné. Nemandatorní výdaje nemusejí být realizovány státem, ale v závislosti na ekonomické situaci je může použít.⁴⁷

Deficit lze rozdělit na strukturální a cyklický. Cyklický deficit je ovlivňován změnami ve výši daní a rozpočtových výdajů v návaznosti na cyklické výkyvy reálného

⁴⁷Makrodata EU: fiskální politika. [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/fiskalni-politika/>

produktu. Cyklický deficit musí být splácen v obdobích, kdy se ekonomice začíná dařit. Ve fázi recese je vyvíjen tlak na zvyšování vládních výdajů, což samo o sobě nepředstavuje závažný problém, jedná-li se o krátkodobou nerovnováhu.⁴⁸

Strukturální deficit je označován jako nevhodná forma struktury vládních výdajů. Takto definovaný deficit znamená závažný problém, protože dochází k hromadění schodků rozpočtu, které přirozeně vedou ke zvýšení veřejného dluhu.

Jak již bylo zmíněno, stálý státní deficit vede ke zvyšování veřejného dluhu. Úroky stoupají společně se zvyšujícím se cizím kapitálem. Zvýšené úroky se odrážejí na nákladech a tím se zvyšuje úroková sazba ve státě. To má za následek, že vláda nemůže účinně reagovat na hospodářské výkyvy.

Deficit je možné financovat mnoha způsoby a to emisí peněz, dluhovými financováními či zvýšenými daněmi. Emisí peněz se rozumí, poskytnutí úvěru centrální bankou státu, který je krytý státními dluhopisy, vedoucí k růstu měnové báze. Do ekonomiky se dostává více peněz, které snižují jejich hodnotu, a tím se zvyšuje inflace.

Deficit můžeme ovlivnit dvěma způsoby. Pokud chce stát deficit snižovat, může buď zvýšit příjmy státního rozpočtu, nebo snížit výdaje. Bohužel obě varianty jsou v krátkém období zcela nereálné.

5.2.2 Nástroje fiskální politiky

Vláda ovlivňuje vývoj ekonomiky a zároveň mění strukturu a výši rozpočtových příjmů a výdajů. Na základě toho, zda je potřebné rozhodnutí vlády nutné pro příjem nebo výdaj jsou rozlišovány dva typy nástrojů rozpočtové politiky:⁴⁹

- vestavěné stabilizátory
- diskrétní opatření

⁴⁸BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. Makroekonomie, s. 202

⁴⁹BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. Makroekonomie, s. 199

Diskrétní opatření

Záměrná neboli diskrétní opatření jsou taková, která vyžadují jednorázová rozhodnutí vlády. Na základě rozhodnutí lze využít některý z nástrojů fiskální politiky k zásahu do ekonomiky. K záměrným opatřením řadíme následující:

- změna sazeb daní
- změna ve výdajích státního rozpočtu
- změna výše položek rozpočtových výdajů

Vestavěné stabilizátory

Jsou to taková opatření, které po zavedení do ekonomiky působí automaticky a nevyžadují žádná dodatečná rozhodnutí vlády státu. Automatické stabilizátory přispívají k omezení výkyvu hospodářského cyklu. Jsou to ekonomické mechanismy, které snižují změnu produkce v reakci na změnu autonomních výdajů. Řadíme k nim následující:

- progresivní zdanění příjmu
- zmírnění fluktuace produkce a zaměstnanosti
- sociální transfery a jiné

5.2.3 Restriktivní fiskální politika

Restriktivní politiku lze chápat jako snižování agregátní poptávky prostřednictvím zvyšování čistých daní nebo snižováním vládních výdajů. V krátkém období se díky této politice snižuje cenová hladina. Společně s ní se snižuje i hrubý domácí produkt a zvyšuje se nezaměstnanost. Restriktivní politika z dlouhodobého hlediska vede ke zvýšení soukromých investic, snížení inflace a úrokových měr. Pokud vládní výdaje nenahradí výdaje na investice, nedojde ke změně zaměstnanosti a produktu. V současné době je uplatňována restriktivní hospodářská politika.⁵⁰

⁵⁰ Expanzivní a restriktivní fiskální politika – dopady na sledované cíle. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://management-marketingu.blogspot.cz/2008/06/expanzivni-restriktivni-fiskalni.html>

5.2.4 Expanzivní fiskální politika

Expanzivní fiskální politika je účelné zvyšování vládních výdajů a snižování daní. Používá se v případech, kdy je nutné povzbudit ekonomiku. V krátkodobém horizontu vede ke zvyšování hrubého národního produktu, zvyšování inflace a snižování nezaměstnanosti. Naopak z dlouhodobého hlediska zůstává zaměstnanost a úroveň produktu neměnná, ale dochází ke zvyšování cen, které vedou k inflaci.⁵¹

Nastává zde otázka, jestliže stát může provádět expanzivní politiku ve prospěch ekonomiky daného státu, proč je tedy zvyšování vládního dluhu považováno za negativní jev? Je důležité si uvědomit odlišnost mezi tím, co je zvyšování vládního dluhu a co znamená expanzivní politika. Expanzivní politika je, jak již bylo zmíněno uplatňována pomocí snižování daní a zvyšování vládních nákupů. Zde nastává problém z hlediska času. Vláda by měla dělat opatření především z krátkodobého hlediska. Z krátkodobého hlediska by měla vláda hospodařit tak, aby se v ní v dlouhodobém horizontu peníze vracely v podobě daní a ostatních příjmů do pokladny. Tento scénář je možný v případě, že vláda sníží vládní nákupy. To povede k tomu, že lidé budou mít více peněz, jelikož je nebudou muset v takové míře ukládat do státního rozpočtu a zbylé peníze mohou investovat nebo je popřípadě poslat zpět do oběhu v podobě nakoupených statků a služeb. V případě druhém, jestliže vláda bude nakupovat, zvýší tím obrat firmám a tím zajistí snížení nezaměstnanosti.⁵²

Oba dva případy povedou k tomu, že lidé budou více nakupovat a firmy více vyrábět. To znamená, že do státní pokladny půjde více peněz. Problém může nastat v případě, když vláda restriktivní politiku neprovede účelně. V tomto případě to povede k navýšení vládního dluhu. V krizovém období by měly vládní výdaje pokrývat výpadek soukromých výdajů. Nemělo by docházet k předlužené ekonomice jinak je tento zásah kontraproduktivní.

⁵¹ Expanzivní a restriktivní fiskální politika – dopady na sledované cíle. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://management-marketingu.blogspot.cz/2008/06/expanzivni-restriktivni-fiskalni.html>

⁵² RUSMICOVA, L. a SOUKUP, J. a kol. *Makroekonomie*, s. 167

5.3 Účinnost fiskální a monetární politiky z pohledů ekonomických teorií

Názory na krátkodobou agregátní nabídku a vliv změny agregátní poptávky na změnu reálného produktu a cenové hladiny se jednotlivé proudy ekonomického myšlení odlišují. Zatímco monetaristé vycházejí z klasického modelu určení produktu. Z krátkodobého hlediska považují agregátní nabídku za konstantní. Závěry monetaristů vycházejí z toho, že nástroje hospodářské politiky jsou jak z dlouhodobého, tak z krátkodobého pohledu shodné.

Keynesiánské myšlení považuje z krátkodobého hlediska ceny za nepružné a proto je agregátní nabídka považována za zcela elastickou. Neoknesiánské pojetí se dále domnívá, že elasticitu nabídky lze najít někde mezi dvěma extrémy. Tyto extrémy představuje zcela pružná a zcela neelastická agregátní nabídka.⁵³

Klíčová je míra elasticity agregátní nabídky v určitém okamžiku, která určuje, zda budou nástroje stabilizační politiky účinné. S rostoucí elasticitou se vliv nástrojů na změny ve velikosti reálného produktu a zaměstnanosti bude zvyšovat. Z dlouhodobého hlediska se shodují na charakteru a podobě agregátní nabídky, která je považována za neelastickou, což vyvolává změnu cenové hladiny a nikoliv reálného produktu.⁵⁴ Nástroje stabilizační politiky jsou v dlouhém období neúčinné. Jejich použití neovlivní míru zaměstnanosti a velikost reálného produktu, ale naopak mohou vést až ke zhoršení situace. Změna v agregátní poptávce v dlouhém období vede jen ke změně cenové hladiny a následně vyvolává monetární a fiskální expanzi inflace.

5.4 Kombinace fiskální a monetární politiky

V ekonomice vždy dochází ke kombinaci obou těchto politik, protože provádějí regulaci současně. Při využití expanzivní politiky je preferována kombinace fiskální a monetární expanze. Zapojením měnové politiky se minimalizuje vytěšňovací efekt.⁵⁵ V opačném případě při použití fiskální restrikce, která by neměla být prováděna

⁵³BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*, s. 213

⁵⁴BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*, s. 200

⁵⁵Vytěšňovací efekt- část vládních výdajů je vytěšněna zvýšením úrokové míry, která se zvyšuje díky poptávce státu po penězích

v kombinaci s měnovou politikou, jelikož by pokles úrokové sazby fiskální pokles brzdil. Fiskální expanze ve většině případů přináší státní zadlužování a zvyšování státního deficitu.

Praktická část

6 Finanční krize ve světě

6.1 Vznik a globální charakter finanční krize

Časově vymezit tuto krizi je téměř nemožné, protože její začátek lze vymezit pouze na základě poznatků, kdy došlo k proniknutí krize na veřejnost. A zrovna tak i konec nejde přesně určit, neboť se změnila v krizi likvidity. Obecně je možné určit její začátek na 9. července 2006, kdy došlo ke zvednutí základní úrokové sazby Federálním rezervním systémem a za datum přeměny na krizi likvidity lze označit 14. srpen, kdy došlo na Northern Rock (banka jejíž problémy nesouvisely s hypotečními úvěry) k bankovnímu runu.⁵⁶

V polovině roku 2007 odstartovaly globální finanční krizi problémy s tzv. subprime hypotékami. V tomto roce se šířila nejistota z amerického nemovitostního trhu, kde se na počátku nového tisíciletí vytvořila cenová bublina. Od roku 2000 do poloviny roku 2005, zažívalo USA část globální bubliny, jenž významný profesor Yalské Univerzity Robert Schiller označil za největší v celé historii. Ceny nemovitostí vzrostly v tomto období o více než 170% a to zejména na jihu USA. V první polovině roku 2005 zhruba polovina růstu americké produkce byla spojena s investicemi do nemovitostí. V tomto období byl kladen velký důraz na poskytování subprime úvěrů, popřípadě na produkty s vyšší sazbou nebo s vyššími poplatky a to zejména pro ty, kteří neprošli tradičními úvěrovými testy. Vítání byli i tzv. Flipper, lidi, kteří kupovali nemovitosti se záměrem zpětného prodeje během roku. Ze všech zakoupených domů v roce 2005, bylo 40% koupeno jako investice popřípadě druhý dům.⁵⁷ Avšak tato cenová bublina začala na přelomu let 2006 / 2007 pomalu splaskávat. Hodnota nemovitostí zaznamenala výrazný pokles, který se přímo odrazil v poklesu cen cenných papírů, které byly kryty hypotečními úvěry. Mezi evropskými a americkými bankami, investičními institucemi, penzijními fondy a životními pojišťovnami se v novém tisíciletí stalo velmi populární investování do amerických postupových cenných papírů a CDO. Přibližně v polovině března roku 2008 se do velkých

⁵⁶Morris, CH., *Ztracené biliony dolaru*, s. 2

⁵⁷Morris, CH., *Ztracené biliony dolaru*, s. 11

problémů dostala investiční banka Bear Stearns, kterou ochromily problémy spojené s podřadnými hypotečními cennými papíry. Bear Stearns zachránilo od bankrotu převzetí, finanční skupinou JP Morgan.

Negativní informace o situaci na americkém finančním trhu se začaly opět objevovat na počátku září 2008. Jako významné negativum bylo vnímáno uvalení nucené správy na hypoteční agentury Freddie Mac a Fannie Mae, které byly zestátněny. Šok pro světové finančníctví nastal, když zkrachovala jedna z největších investičních bank Lehman Brothers.⁵⁸ Problémy září roku 2008 dosáhly takového rozměru, který nás opravňuje k tvrzení, že propukla globální finanční krize. Globální finanční krize se projevovala výrazným zhoršením velké většiny finančních indikátorů. Finanční systém se potýkal s mnoha problémy a to především s nedostatečnou likviditou, nárůstem volatility výnosových měr finančních instrumentů, rozsáhlou insolventností finančních institucí, výrazným poklesem hodnoty finančních a nefinančních aktiv a podstatným snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému.

6.2 Přesun finanční krize do Evropy

Evropská unie byla zasažena ekonomickou krizí v období roku 2008 a 2009. Ve všech zemích EU mimo Polska zapříčinila krize silný hospodářský propad. Do Evropy se dostala ekonomická krize, které předcházela krize finanční, která vypukla v USA jako krize hypoteční. Z ekonomické krize vznikla krize veřejných financí, která se nejvíce projevila v Řecku.

Zkrachováním některých z amerických bank v důsledku hypoteční krize a nevratných vkladů, se přesunula finanční krize v září roku 2008 do Evropy. Banky ve Velké Británii, Beneluxu, Německu a Islandu byly zachráněny zásahem ze strany státu a to úplným nebo částečným zestátněním. Evropské státy se nedůvěru států pokoušely regulovat zvýšením státních garancí za vklady. Tento postup byl ale nekoordinovaný, protože jednotlivé státy postupovaly ke garancím samostatně. V EU si nevyžádala finanční krize akutní zásah, protože se v jejím rámci projevila nestejně. Ve střední Evropě byl finanční sektor relativně stabilní. Zatímco ve státech západní Evropy bylo nutné banky

⁵⁸Šindel, J., *Finanční krize je hrozbou*, s. 27

zachraňovat a očišťovat od rizikových investic. Evropská komise musela otevřeně ustoupit od principů volné hospodářské soutěže.⁵⁹ To vše se odehrálo, když zvolnila výpomoc krachem ohrožených bank.

Krise vyvolala obavy světového hospodářství před vývojem a zpomalením hospodářského růstu. Ze strany bank převládal strach z dalšího vývoje a tak držely peníze a nechtěly je výhodně půjčovat. To vedlo ke zvolnění tempa nových investic v ekonomikách jednotlivých zemí. Tento krok měl dopad mimo jiné na oslabení poptávky a zastavení hospodářského růstu.

Jednotlivé státy se snažily situaci korigovat investičními pobídkami ze strany státu jako je např. šrotovné, které bylo zavedeno i v České republice, opatřeními které povedou k podpoře zaměstnanosti nebo prostřednictvím investic, které povedou ke zmírnění následků krize např. zvýšení podpor v nezaměstnanosti a rekvalifikační programy.

Každý ze států EU si volil svou vlastní cestu v boji proti krizi. Je samozřejmostí, že se jednotlivé modely odlišovaly, protože každý z politiků měl odlišný názor na lék proti krizi.

Snaha o koordinaci v rámci EU vyvrcholila na jaře roku 2009, kdy shodou okolností předsedala Česká republika.

V Bruselu na neformálním summitu Evropské rady, byl na základě společného prohlášení odmítnut protekcionismus - uzavírání ekonomik členských států. V první polovině roku 2009 se u vybraných představitelů starých členských států objevily tendence ochrany svých ekonomik a to před důsledky konkurence volného trhu⁶⁰.

Na konci března 2009 při zasedání Evropské rady byl dohodnut balíček fiskálních stimulů. Hodnota tohoto balíčku činila 200 miliard euro.⁶¹ Členské země přislíbily pomoci ekonomikám z národních rozpočtů. EU se podílela na fiskálním balíčku částkou 30 miliard euro.

Ačkoliv bylo toto rozhodnutí pozitivní, byla reakce ekonomik značně pomalá, a proto došlo k nárůstu nezaměstnanosti a hlubokému poklesu rozpočtů jednotlivých států EU. Některé země nebyly schopné si nadále půjčovat peníze na světových trzích a tak

⁵⁹*Economic Crisis in Europe* [online]. In: . [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf

⁶⁰*Ekonomická krize* [online]. , [cit. 2015-09-20]. 7 s. (PDF) Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>

⁶¹Cupalová, M., *Protikrizové plány v EU*, s. 11

musely požádat o finanční výpomoc Mezinárodní měnový fond. Jednalo se o Maďarsko a v rámci EU o Lotyšsko.

Vzhledem k dlouhotrvajícímu ožívování ekonomik zaznamenaly i jiné státy značné problémy. Jednalo se především o hodně diskutované Řecko, které spadá do zemí tzv. Eurozóny. Z toho lze logicky vyvodit, že Řecko mělo zásadní vliv na evropskou ekonomiku a to snížilo důvěryhodnost eura. Země Eurozóny tak musely poskytnout Řecku velkorysou výpomoc ve formě finančního stimulu, aby nedocházelo k oslabování společné měny.

V případě Řecka je nutné zmínit, že jeho problém nelze brát jen jako odezvu na hospodářskou krizi, ale docházelo zde k dlouhodobému porušování Paktu stability a růstu, přičemž některé z ekonomických statistik byly zfalšovány. Velmi štědrý sociální systém byl samozřejmě velkou zátěží pro státní rozpočet. To se projevilo při výpadku příjmů a to v důsledku hospodářských otřesů.

Krizí zasažená Evropa podnítila diskuze týkající se těsnějšího ekonomického vládnutí a to minimálně v rozsahu států Eurozóny. Dále pak směřovala do oblasti účinnější regulace bank a zdanění finančních transakcí.

7 Hospodářská krize v České republice

Jak již bylo zmíněno, krize nejprve zasáhla USA a přibližně na přelomu roku 2008/2009 se přesunula do České republiky. To především z důvodu ekonomické závislosti. Do České republiky se tedy dostala krize zvenčí a to v podobě hospodářské krize. I když dopady nebyly tak závažné jako v USA a to především z důvodu, že banky ani populace České republiky nedisponovala s vysokým procentem amerických hypoték, tak bylo jasné, že krize musí udeřit v oblasti snížení spotřeby hlavních zemích exportu.

Důležitou roli sehrály finanční trhy, přesněji finanční instituce, které držely aktiva. Avšak mnohem větší význam pro ekonomiku České republiky sehrála stejně jako v EU snížená důvěra, která se promítla do většinové neochoty půjčovat. Tím se snižovala dynamika na finančním trhu. Útlum finančních trhů nebyl jediným důvodem. Pokles růstu byl zaznamenán již v roce 2008 na světových trzích, kdy ekonomické a finanční problémy zasáhly přednostně vyspělé ekonomiky.

Nejvíce byl zasažen v České republice zahraniční obchod. Především zahraniční poptávka se do značné míry propadla. To vedlo ke snížení tuzemského vývozu. Velice negativně se na naši ekonomice podepsala recese u našich sousedů v Německu. Nestabilní mezinárodní prostředí přivedlo do České republiky vysokou míru nejistoty, která se ještě více prohlubovala díky cenám aktiv, jejichž vývoj se dal jen s obtížemi predikovat

7.1 Problémy fiskální politiky v období krize

Neustále navyšování státního deficitu je velkým problémem mnoha států. Během ekonomické expanze se tomuto problému nevěnuje velká pozornost. Problém nastává ve chvíli, kdy se ekonomika dostává na dno hospodářského cyklu. Zde nastává problém, protože se samozřejmě z deficitu čerpat nedá. V případě krize jsou nutné zásahy do ekonomiky.

Jedním z možných východisek v období krize je konsolidace veřejného rozpočtu na výdajové stránce rozpočtu. Ve svém důsledku by tato konsolidace pomohla zmírnit procyklické působení rozpočtů spočívající v růstu deficitu a to i v expanzní části hospodářského cyklu. K hodnocení státního rozpočtu je potřeba nahlédnout i do jeho struktury. Zde je hlavním problémem vysoký podíl mandatorních výdajů. Ovlivňovat

a změnit tyto výdaje je velice obtížné. Především výdaje sociálního charakteru je politicky téměř nemožné zrušit.⁶²

Dalším důležitým faktorem nepříznivé situace je, že vývoj státních výdajů dlouhodobě neodpovídá jeho příjmům. Stát vydává více peněz, než kolik činí jeho příjmy. Z toho vyplývá, že Česká republika žije na dluh. Právě to byla hlavní příčina finanční krize v USA, kde bylo samozřejmě zadlužení o mnoho vyšší. Deficity, které z toho vyplývají, vytvářejí dluh, který zejména od roku 2002 silně narůstá. V roce 2007, před vypuknutím krize dosahoval dluh 892,3 mld., což bylo 24,4 % HDP.⁶³

V roce 2009 dosáhl státní dluh 1178,2 mld. Kč a saldo státního rozpočtu dosáhlo – 5,1 % HDP. V roce 2010 dosahovala hodnota salda státního rozpočtu - 4,1 % HDP. Vzhledem k předchozímu roku dosahuje stále záporných hodnot, ale lze pozorovat zlepšení.

Špatný vývoj státního dluhu lze zajisté připsat i politické situaci v České republice. Ve sledovaném období lze pozorovat častou změnu vlád, které zaujímaly odlišné postoje k vytváření rozpočtové politiky. Například rozpočtové škrty vytvořené vládou v roce 2010, které činily 61,3 mld., což bylo 1,6 % HDP a o rok později, kdy stát škrtl další předpokládané výdaje rozpočtu ve výši 54,5 mld. Kč, nebylo to pravé, co si situace žádala.

Kdyby vláda kompenzovala výpadek soukromých výdajů, místo škrů v době, kdy to bylo ještě možné, mohla podpořit hospodářský růst. Místo toho, se ekonomika České republiky propadla zpátky do recese, protože jedním z hlavních faktorů, kterého se omezení týkala, byly škrty v oblasti investičních výdajů.

Od začátku americké krize také akceleruje vládní dluh. V roce 2012 dosáhl 1759 mld. Kč, což je za posledních 16 let více než osmkrát. Mnoho západních zemí na tom bylo o poznání hůře, ale velmi nebezpečná je dynamika růstu veřejného dluhu v České republice. Jako příklad poslouží krize eurozóny, kdy stačilo málo a finanční trhy značně zneklidnily. V tomto případě je značné riziko, že se země dostanou do situace státního bankrotu. Tomuto scénáři málem podlehl Maďarsko, které žádalo o půjčku EU, aby se vyhnulo bankrotu. Situaci lze předejít dobře naplánovaným rozpočtem, který může vláda přímo ovlivnit. Již zmíněné Maďarsko se potýkalo se špatně nastavenou fiskální politikou, která se na propadu ekonomiky značně podepsala.

⁶²KLAUS, Václav. Česká republika na rozcestí, s. 110, 112

⁶³KLAUS, Václav. Česká republika na rozcestí, s. 112

Tabulka 1: Vývoj státního dluhu a rozpočtového salda

Rok	Saldo státního rozpočtu v mld. Kč	Saldo státního rozpočtu v HDP a %	Státní dluh	Státní dluh v HDP a v %
2007	-66,4	-1,8	892,3	24,4
2008	-19,4	-0,5	999,8	26
2009	-192,4	-5,1	1178,2	31,3
2010	-156,4	-4,1	1344,1	35,5
2011	-142,8	-3,7	1499,4	39,2
2012	-101	-2,6	1667,6	43,4
2013	-81,3	2,1	1683,3	43,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle MFČR

7.2 Národní protikrizový plán

Na základě výše uvedených skutečností dospěla vláda České republiky k rozhodnutí, že je zapotřebí protikrizový balíček, který měl obnovit hospodářský růst. V situaci, kdy bylo zapotřebí okamžitého zásahu, tak stávající vláda padla. Tento nepříjemný fakt sebou přinesl další nepříznivý rozvoj např. oslabení české měny vůči té zahraniční. To stavělo Českou republiku na stejnou úroveň jako země, které byly zasaženy mnohem více.

Vláda společně s nezávislým národním orgánem - Národní ekonomickou radou vlády (NERV) měla za úkol nalézt co nejvhodnější podobu reforem a ekonomických opatření. NERV zahájila svou poradní činnost v lednu roku 2009, kdy česká ekonomika začala pociťovat negativní vlivy ekonomické recese. V září téhož roku byla činnost NERV pozastavena. Roku 2013 byla vládou Petra Nečase činnost opětovně obnovena.

Je potřebné zmínit, že členové NERV nejsou placeni státem. Svou poradenskou činnost vykonávají ve svém osobním volnu. Spolupráce s těmito předními ekonomy měla za úkol zabránit chybám a poskytnout své návrhy řešení pro vývoj veřejných rozpočtů a současně zajistit pozitivní budoucí vývoj pro občany České republiky.

Není asi žádným překvapením, že tehdejší Topolánková vláda se nechala inspirovat plánem silnější a ekonomicky vyspělejší Evropské unie, který Evropská rada roku 2008 vydala pod názvem „Plán evropské hospodářské obnovy“. Oblasti podpor směřovaly primárně do oblasti podpory podnikání. K hlavním cílům patří obnova důvěry ve finanční

sektor, nalezení impulzů k růstu ekonomiky či nalezení nástrojů ke stabilizaci ekonomického prostředí, předcházení a eliminování rizik ze světové finanční krize.⁶⁴

V minulosti nikdy nebyla česká poptávka považována za hnací motor ekonomiky státu, a proto se plán soustřeďuje na nabídkovou stránku ekonomiky. Součástí plánu je i určitá sociální dimenze. Jako příklad poslouží sleva na sociálním pojištění, která má za úkol snížit náklady firmám a tím usnadnit zaměstnávání zaměřené na nízkopříjmové skupiny. K dalším investicím řadíme zateplování budov, vzdělávání, věda a výzkum a doprava. Tyto investice jsou v souladu s návrhy obsaženými v Plánu evropské hospodářské obnovy.⁶⁵

Národní protikrizový plán představuje soubor opatření, prostřednictvím kterých reaguje vláda na dopady hospodářského útlumu na Českou republiku. Plán zahrnuje nástroje, které pomohou zlepšit negativní důsledky vzniklé uvnitř České republiky.

Protikrizový plán je vyvážený, oproštěný od levného populismu, promyšlený a účinný a zároveň není krátkozraký. Vychází z předpokladu, že cyklické zpomalení ekonomiky je přijatelnější než dlouhodobé zadlužení. Na základě toho předpokladu jsou vládou předložena opatření, která jsou plošná a kladou si za cíl udržení zaměstnanosti a stabilitu veřejných financí.⁶⁶

Opatření přijatá a realizována roku 2008 a počátkem roku 2009, představují impuls ve výši 1,3 % HDP. Saldo sektoru státních institucí zatíží částkou cca 0,8 % HDP. Tato opatření akcentují podporu exportu jako klíčové složky tvorby HDP a zároveň zvyšují čistý příjem domácností.

Nově přijímaná opatření připouštějí možnost nulového růstu vedoucího k recesi, přičemž pravděpodobnost rizik se v čase zvyšují. Počítá se stagnací či maximálním propadem do 2 % ale ve skutečnosti byl scénář propadu o dost hrozivější.

K základním opatřením patří:

- Snížení sazby daně právnickým osobám
- Zapojení prostředků z rezervních fondů
- Program obnovy venkova
- Podpora podnikatelů v zemědělství
- Odpočet DPH u všech automobilů aj.

⁶⁴Cupalová, M., *Protikrizové plány v EU*, s. 11

⁶⁵Národní ekonomická rada, Vláda ČR, *Národní protikrizový plán*, Dostupný z WWW: <www.vlada.cz>

⁶⁶Tamtéž

K dalším vládním opatřením patří například zavedení šrotovného, vládní rozpočtové škrty a Janotův úsporný balíček, který sklídl velkou kritiku ze strany občanů.

Janotův úsporný balíček

V roce 2009 byl zákonodárci České republiky schválen úsporný balíček na snížení schodku státního rozpočtu na rok 2010. Autorem balíčku je bývalý ministr financí Eduard Janota. Balíček zahrnoval zvýšení daní a to daň z nemovitosti, spotřební daň, daň z přidané hodnoty. Dále pak redukci nemocenské a mateřské podpory.

Rozpočtové škrty

Od roku 2010 za vlády Petra Nečase a Jana Fišera začaly nepopulární rozpočtové škrty, které si kladly za cíl snížení zadluženosti České republiky. To vedlo k propuštění více jak 10 000 tisíc zaměstnanců státní správy a ostatním se snížil mzdový základ o 10 %. V roce 2012/2013 se zvýšilo HDP. Jednalo se o kroky restriktivní, což se projevilo zabrzděným ekonomickým růstem.

7.3 Měnová politika ČNB v období finanční krize

Od roku 2008 prošlo cílování inflace doposud nejtěžší zkouškou. Jako reakci na krizi začala ČNB jako jedna z prvních centrálních bank na světě uvolňovat měnovou politiku. Ke snížení úrokových sazeb přistoupila již v srpnu roku 2008. Ačkoliv byla uvedená opatření realizována poměrně včas, tak ani uvolnění měnové politiky ani oslabení měnového kurzu nezabránilo propadu ekonomické aktivity. Dalším dílčím problémem byla narůstající nezaměstnanost, která vzrostla z 5,96 % v roce 2008 až na 9,24 % v roce 2009. Další aktivita ČNB spočívala v reakci na zamrznání peněžního trhu a to zahájením dodávacích repo operací, které poskytují likviditu bankám.

Tyto operace měly svůj specifický cíl, kterým bylo mimo jiné zprůchodnění zamrzajícího sekundárního trhu s vládními dluhopisy. Primárním nástrojem měnové politiky zůstaly stahovací repo operace.⁶⁷ Očekával se velký příliv žádostí bank

⁶⁷ČNB, *Cílování inflace*, [online]., [cit. 2015-09-20]. Dostupné z WWW: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/7_cilovani_inflace/3_reakce_menov_e_politiky_na_dopady_svetove_financni_a_hospodarske_krize/index.html

o poskytnutí likvidity, avšak tato očekávání se nakonec nepotvrdila. Banky využívaly možnost získání likvidity jen zřídka, ale existence této možnosti vyvolala významný psychologický účinek, který vedl do jisté míry k uklidnění situace na poli mezibankovního trhu. Tyto transakce měly převážně dvoutýdenní splatnost a byly kryty dluhopisy České republiky (v květnu roku 2010 činila repo sazba 0,75 %). Tím bylo podpořeno hladké fungování trhu se státními dluhopisy. Změny v nastavení měnových politik ovlivnily vývoj a volalitu výnosů na trzích státních dluhopisů. V případě ČR tyto výnosy klesají.

Výhodou ekonomiky se ukázal být plovoucí kurz koruny, který se s příchodem krize oslabil. To mělo za následek lepší vyrovnání se s poklesem poptávky a klesajícími cenami.

Finanční systém i přes určité problémy bylo možné i nadále shledávat stabilním. Transmise úrokových sazeb zůstala funkční i přes značné zpomalení a oslabení. Finanční krize poukázala na důležitost propojení měnové politiky s otázkami finanční stability.

Pokles inflace, růst nezaměstnanosti a pokračující stagnace přiměly ČNB koncem roku 2012 snížit měnově-politické úrokové sazby až k tzv. „technické nule“, která činila 0,05 % . V poměrně krátkém období se potvrdila nutnost dalšího měnového uvolnění, jinak hrozilo, že se ekonomika propadne do dlouhotrvající deflace.

V reakci na to se ČNB rozhodla v roce 2013 využívat kurz koruny jako jeden z dalších nástrojů měnové politiky státu. Tímto se zavázala ČNB bránit prostřednictvím intervencí přílišnému posílení kurzu koruny a to pod úroveň 27 Kč za euro a tím zamezila tzv. deflační spirále. Kurz koruny se po oznámení tohoto závazku stabilizoval mírně nad hladinu kurzovního lístku. Tento krok vyvolal velice rozporuplné názory a stal se předmětem debaty po dlouhou dobu.

K největším odpůrcům intervencí ČNB patří bezesporu Václav Klaus, který se nechal slyšet, že „*Devizové intervence ČNB byly, jsou a zůstávají bezprecedentním krokem*“.⁶⁸ Dále je dle Klause deflace pozitivním jevem v případě, že pokles cen je vyvolán technickým pokrokem a růstem produktivity práce., což není případ České republiky.

Dále institut Václava Klause upozorňuje na inflační cíl 2%. V argumentaci ČNB, že jsme tento inflační cíl my, subjekty české ekonomiky neumožnili splnit považuje až za

⁶⁸KLAUS, V. , *Václav Klaus pro Ekonom: ČNB na vlně kolektivní nezodpovědnosti*. www.klaus.ccz [online]. 2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/3517>

absurdní. V tomto ohledu zastává názor, že ekonomické subjekty si žádné cíle nekladou a toto inflační cílování je jen cíl ČNB. Jestliže spotřebitelé, investoři, vývozci, dovozci, spořitelé nějaký cíl vůbec má, tak je to určitě nulová inflace. Inflace nejedná-li se o inflaci potlačenou, je jistou formou řešení nerovnováhy v ekonomii, čili není ideálem ekonomie, o který bychom se měli snažit usilovat.⁶⁹

Tabulka 2: Vývoj úrokových sazeb ČNB (měřené hodnoty jsou počítány z průměru za jednotlivé roky)

Rok	2T repo sazba v %
2004	2,37
2005	2
2006	2,37
2007	3,12
2008	3,06
2009	1,37
2010	0,75
2011	0,75
2012	0,26

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČNB

V tabulce 2 jsou uvedeny hodnoty vypočítané z aritmetického průměru. Dále jsou uvedeny hodnoty do roku 2012 a to z důvodu, že se repo sazba od 2. 11. 2012, kdy dosáhla hodnoty 0,05 % neměnila. Z tabulky je patrné, že repo sazba se začala výrazně snižovat roce 2009 s počátkem příchodu hospodářské krize.

⁶⁹ KLAUS, V. , *Václav Klaus pro Ekonom: ČNB na vlně kolektivní nezodpovědnosti*. www.klaus.cz [online]. 2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/3517>

8 Vývoj makroekonomických ukazatelů

8.1 Vývoj HDP v České republice

Tabulka 3: Meziroční růst reálného HDP a HDP / 1 obyvatele v České republice

Rok	Meziroční růst v %	HDP na 1 obyvatele v Kč
2004	4,9	299567
2005	6,4	318345
2006	6,9	341604
2007	5,51	371204
2008	2,7	384992
2009	-4,8	373810
2010	2,3	375921
2011	2	383208
2012	-0,8	384575
2013	-0,5	387900
2014	2	404843
2015	4,3	/

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Rok 2004 přinesl vstup České republiky do EU a tím zlepšení vnějších podmínek, růst investic a příznivý vývoj vývozu. Příznivý růst čistého vývozu byl signalizován již v obchodní bilanci minulého roku. Za zpomalením dovozu stálo pomalý růst domácích investic a poptávky ze stran spotřebitelů, které vedly ke snížení dynamiky růstu reálných příjmů. Snížení HDP ze strany zpomalení dovozu nebylo tak radikální, aby negativně ovlivnilo příznivé výsledky ze zahraničního obchodu.⁷⁰ Další negativní stránka, která měla vliv na pokles HDP ve sledovaném roce, bylo spuštění reformy veřejných financí.

V roce 2005 představuje hodnotu HDP 6,4 %. Společně s rokem 2006 vykazuje nejvyšší roční nárůst HDP za sledované období. Hnacím motorem ekonomiky v tomto období byl směřodatný zahraniční obchod. Trh zaznamenal příliv zahraničních investorů.

⁷⁰HOLUB, T., *Komentář ČNB ke zveřejněným údajům o HDP za 4. čtvrtletí roku 2004* [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/stanoviska/stanoviska_2005/04_HDP_4Q.html

Není překvapením, že investice primárně směřovaly do automobilového průmyslu, který vedl ke zvýšení konkurenceschopnosti a produktivity práce.

V roce 2006 kleslo tempo růstu exportu před tempem importním, což mělo vliv na vnější ekonomickou nerovnováhu. Ve čtvrtém čtvrtletí byl zaznamenán nárůst hrubé přidané hodnoty v průmyslu zpracovatelském. To zapříčinilo nárůst kapacit především v odvětvích orientovaných na vývoz. Pokles hodnoty zaznamenal především zemědělský sektor.

Mezi roky 2002 – 2006 vyjma roku 2004 se zvyšuje růst výdajů státního rozpočtu naší republiky a to v porovnání s HDP a vytváří se dluhová bublina, která zvyšuje státní dluh.

Rok 2007 s sebou přinesl diskuze na téma finanční krize a otázku, jaké budou dopady na Českou republiku. Negativní trend ve zvyšování výdajů státního rozpočtu přetrvával a navíc měl vzestupnou tendenci. Nově zvolená vláda vniklou situaci také neovlivnila. Nárůst vládního dluhu se vyšplhal až na 11 %. HDP meziročně vzrostlo o 6,9 %. A i přes tento fakt ekonomika rostla rychle. Ve srovnání se světem vykazoval hospodářský růst příznivé hodnoty a Česká republika posílila svou ekonomickou pozici.

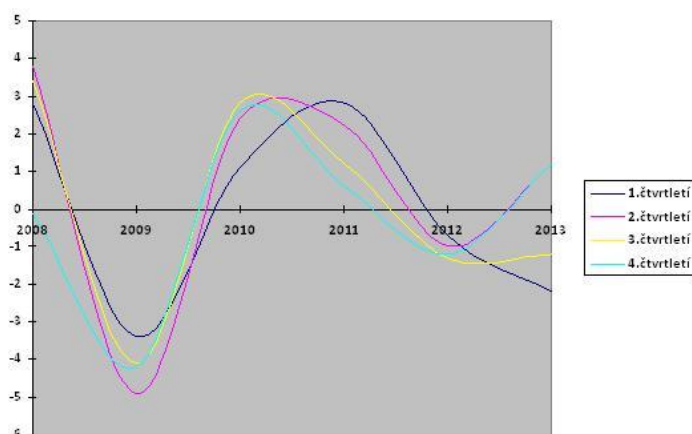
V roce 2008 bylo zaznamenáno zpomalení dynamiky růstu meziročního HDP. Tento útlum je možné sledovat již ve čtvrtém čtvrtletí roku 2007. Dle ČNB se domácí poptávka nevychylovala ze svého průměru, avšak v jiných segmentech lze spatřovat odchylky a to především v poptávkových komponentech. Růst dovozu i vývozu se dostává do záporných hodnot. Celkový propad globální poptávky se do ČR promítl rychleji, než se předpokládalo. HDP ve stálých cenách vzrostlo jen díky zemědělství, obchodu a spotřebnímu zboží. Pokles byl zaznamenán v podnikatelských službách, peněžnictví, pojišťovnictví a zpracovatelském průmyslu.

S příchodem roku 2009 začalo období recese. Přinesla s sebou obavy z objemu rostoucích nekrytých závazků státu. Propad HDP byl oproti roku 2008 srovnatelný s poklesem v zemích EU. V České republice k němu ale došlo pádem z vyšší předchozí dynamiky. Ve výdajích na konečnou domácí spotřebu vyšla Česká republika relativně dobře. Spotřeba vládního sektoru se zvýšila dynamikou, která patřila k nejvyšším ze zemí OECD. Hodnota přímých investic nebyla ani poloviční ve srovnání s rokem minulým.

V makroekonomické predikci Ministerstva financí byl uveden odhad HDP cca 3,7 %. S odstupem doby se zdá tento odhad až nereálný, protože v tomto roce se

propadlo na - 4,3 %. Reakcí vlády na tuto skutečnost byly rozpočtové škrty a to ve výši přibližně 0,4 % HDP⁷¹. Jak se vyvíjelo HDP v průběhu roku v období krize, zobrazuje následující graf.

Graf 3: Vývoj čtvrtletního HDP

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

V roce 2010 se hospodářský růst začal zrychlovat a HDP se dostalo do pozitivních hodnot. K oživení růstu nejvíce přispělo oživení ekonomiky Německa, na kterém jsme z hlediska exportu silně závislí. Jak je možné pozorovat za pádem i oživení ekonomiky stál především vývoj zahraniční poptávky.

Rok 2011 přinesl růst reálného HDP ve výši 2 %. Oproti roku 2010 je to mírný pokles. Tento rok byl ukázkou toho, že Česká republika se z dopadů krize ještě nevymanila. To bylo znovu dáno otevřeností naší ekonomiky. Nejvíce jsme byli ovlivněni vývojem německé ekonomiky a to především proto, že německé podniky sídlící na našem území vytvářejí produkty, které dovážejí do své země. To zvyšuje náš vývoz. Dále klesaly výdaje na konečnou spotřebu i na tvorbu hrubého kapitálu. Vlády společně s domácnostmi omezovaly své výdaje.

Pokles HDP do minusových hodnot bylo výsledkem oslabení domácí poptávky. V roce 2012 byl zaznamenán pokles v konečné spotřebě a tvorbě hrubého kapitálu. Ve výši

⁷¹ZUROVEC, M. *Ministerstvo financí očekává pro letošní rok největší růst od roku 2007* [online]. 2015 [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/makro-pre-22887>

1,5 p. b. přispíval pouze čistý export. Po krátkodobém oživení ekonomiky v roce 2010 přešla ekonomika do opětovné fáze recese.

Predikce ČNB pro rok 2013 tvrdila, že HDP poroste do kladných hodnot. To se ukázalo jako optimistický pohled na vývoj HDP, který se nepotvrdil. Česká republika čelí za dobu své krátkodobé existence zatím nejdelší recesi. Vývoj poptávky ve stálých cenách podobně jako v roce 2012 byl poznamenán poklesem investic do fixního kapitálu. Klesaly zásoby, které se zápornou hodnotou zahraničního obchodu vedly k poklesu HDP na - 0,5 %. Změnu lze zaznamenat ve čtvrtém čtvrtletí, kdy lze říci, že se česká ekonomika odpoutala ode dna hospodářského cyklu. I přes tento pozitivní fakt, stále česká ekonomika operuje pod hranicí svých možností.⁷²

Rok 2014 v návaznosti na poslední čtvrtletí roku minulého pokračuje v ekonomickém růstu. Meziroční vývoj byl ovlivněn stejně jako rok 2013 nerovnoměrným inkasem spotřební daně tabákových výrobků. Předzásobením tabákovými výrobky se v tomto roce nekonalo. To vedlo k výrazně nižšímu inkasu daně, což negativně ovlivnilo meziroční růst HDP ve čtvrtém čtvrtletí. HDP dosahuje kladných hodnot a to 2 %: Tento růst podpořila zahraniční poptávka podpořena růstem hrubého kapitálu to společně s výdaji domácností a vlády na konečnou spotřebu.⁷³

Dle predikce Ministerstva financí byl označován rok 2015 jako rok, ve kterém se předpokládá největší růst od roku 2007. Tento předpoklad byl založen na faktu, že česká ekonomika je podporována jednorázovými faktory. Jedná se o investiční a neinvestiční projekty, které jsou spolufinancované EU v minulém programovacím období 2007 - 2013. Tento předpoklad k růstu HDP se potvrdil a HDP vzrostlo meziročně na 4,3 %.

Dále byl ekonomický růst tažen výhradně domácí poptávkou. Konečná spotřeba domácností vzrostla s porovnáním s prvním čtvrtletím minulého roku o 3 %. Hrubý fixní kapitál vyjádřen investičními aktivy stoupl meziročně o 3,2 %. Čistý vývoz naopak zaznamenal mírný pokles. Z vývozu ale nejvíce profitoval zpracovatelský průmysl. Pozitivum přispívající k růstu HDP lze spatřovat ve fiskálních stimulech v podobě snížené DPH na 10 %, sleva na dani z příjmů FO apod. Obecně lze říci, že Česká republika a její

⁷²KLAUS. V., *Česká republika na rozcestí*, s. 24

⁷³Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2014: *Ožívování ekonomiky pokračovalo* [online]. [cit. 2015-10-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2014-xg757ohkca>

ekonomika stojí na silných základech a má vysoké předpoklady k budoucímu pozitivnímu vývoji a udrží si místo na špičce EU s meziročním růstem HDP.⁷⁴

8.1.1 Porovnání HDP ČR s Maďarskem a Polskem

Tabulka 4: Vývoj HDP srovnávaných zemí

Rok	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	4,9	4,9	5,1
2005	6,4	4,4	3,5
2006	6,9	3,8	6,2
2007	5,5	0,4	7,2
2008	2,7	0,8	3,9
2009	-4,8	-6,6	2,6
2010	2,3	0,7	3,7
2011	2	1,8	5
2012	-0,9	-1,7	1,6
2013	-0,5	1,9	1,3
2014	2	3,7	3,4
2015	4,3	2,9	3,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

Na začátku sledovaného období vstupují všechny sledované státy do EU. To přineslo nové investiční a finanční pobídky. V Polsku tak padly bariéry vývozu, které významně zejména v zemědělství přispěly růstu HDP. Rozhodující podíl na dynamice ekonomiky v Maďarsku měla výstavba státních dálnic. Menším podílem přispěly investice do výroby. V porovnání si vedlo nejlépe Polsko s výši HDP 5,1 %. Maďarsko společně s Českou republikou na tom byli srovnatelně s meziročním růstem HDP 4,9 %.

Rok 2005 se stal pro Polsko rokem značného poklesu. Ze sledovaných zemí si vedlo nejhůře a to díky nízké spotřebě. Maďarsko se mírně propadlo ale svůj ekonomický růst si z předchozího roku do značné míry zachovalo. Hnacím motorem růstu se stal čistý export země. Zemi začal ohrožovat deficit veřejných financí a volná fiskální politika.

V roce 2006 rostlo HDP v Maďarsku ze sledovaných zemí nejméně, za co byla odpovědná nízká efektivita veřejných výdajů. Polské HDP ve sledovaném období tvořily zejména služby a průmysl. Nejlépe se vedlo České republice s meziročním růstem 6,9 %.

⁷⁴Silný růst české ekonomiky. *STATISTIKA & MY* [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/06/silny-rust-ceske-ekonomiky/>

Koncem roku 2007 se začaly v Maďarsku zvyšovat investice, ale ekonomika se konečně začala vyvíjet směrem nahoru. Tento začínající potenciál se ale s nastávajícím ohrožením z krize neudržel. Celoročně na tom ekonomika Maďarska byla špatně. Naopak v Polsku se začínal rozrůstat čistý export a byl potvrzen nejvyšší růst produktu. Za sledovaný rok dosahuje Polsko největšího růstu a Maďarsko naopak toho nejmenšího. Česká republika se mírně propadla, ale udržovala si vyšší tempo růstu.

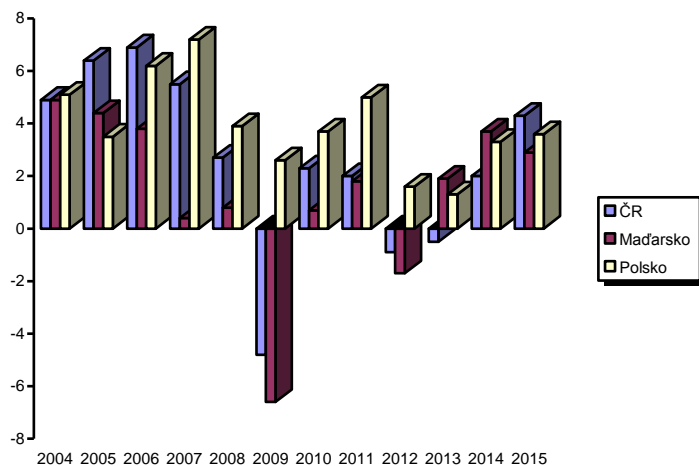
Rok 2008 byl rokem hospodářské krize. U sledovaných zemí je možné pozorovat, že propad ekonomiky přišel až o rok později vyjma Polska. V roce 2008 zaznamenalo Polsko propad HDP ze 7,2 % na 3,9 %. Maďarsko zaznamenalo posun z 0,4 % na 0,8 %. České republice se propadlo HDP na 2,7 %.

Skutečný propad lze pozorovat v roce 2009, kdy se sledované země mimo Polska propadly do mínusových hodnot. Hospodářská krize udeřila naplno. Maďarsko společně s Českou republikou dosahovaly záporných hodnot HDP. Nejhuře na tom bylo Maďarsko, které zaznamenalo pokles ve výrobě a to největší od roku 1992. Negativní dopad na růst ekonomiky měl pokles objemu vývozu i dovozu⁷⁵. Vše bylo podpořeno silnou nedůvěrou investorů. Výrazné negativum lze spatřovat ve vysoké zadluženosti státu, která přesahovala 70% HDP. Tento neúnosný vývoj přiměl Maďarsko již v roce 2008 zažádat EU o finanční výpomoc.

Polsko bylo jedinou ze zemí, která nevykazovala záporné hodnoty HDP. K tomu výrazně přispěl fakt, že Polsko nemá, tak otevřenou ekonomiku jako Česká republika a Maďarsko. Značné pozitivum lze spatřovat i v tom, že Slovenská republika, která sousedí se zemí, přijala euro, ke kterému polsky zlotý oslabil. To se pozitivně odrazilo na vývoji ekonomiky. Pro občany Slovenské republiky bylo výhodnější jezdit nakupovat do Polska.

⁷⁵Gyorstájékoztatók Fogyasztói árak. *Központi Statisztikai Hivatal* [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/#/hu/list/far>

Graf 4: Vývoj HDP srovnávaných zemí

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

Roky 2010 a 2011 znamenaly růst pro všechny sledované země - viz graf 4. V případě Polska díky pozitivnímu vývoji podniků propojených se zahraničním obchodem a zvýšenou tvorbou fixního kapitálu. V tomto období dosahovalo největšího ekonomického růstu ze sledovaných zemí. Česká republika se udržovala v 2 % hladině HDP. Nejhůře na tom bylo opět Maďarsko, které navázalo na svůj pomalý ekonomický růst z minulých let. Za hlavním problémem byla označena nedostatečná konkurenceschopnost.

Dynamika růstu HDP se v Polsku v roce 2012 silně zpomalila, ale přesto se ekonomika vyvíjela příznivě ve srovnání se sledovanými zeměmi. Také se jako jediná ze sledovaných zemí nepropadla znovu do recese. V kladných hodnotách se nacházelo HDP především díky vývozu. Naopak za negativním vývojem stál pokles spotřeby a krize v Eurozóně, která se podepsala podle maďarské vlády i na Maďarsku, které zaznamenalo meziroční propad HDP na - 1,7 %.

V roce 2013 vykazují země kladné hodnoty až na Českou republiku, která se nachází v ještě nekončící recesi. Nejlepších výsledků v meziročním růstu HDP dosahuje Maďarsko. To především díky vládnímu opatření, které stanovilo, že rozpočtový deficit nepřesáhne 3 %. Vzrostl i objem investic, které byly největší od roku 2009, ale zároveň nebyly vyšší než v roce 2004.

Rok 2014 byl pro maďarskou ekonomiku velice příznivý. Ekonomický růst zaznamenal meziroční nárůst o 3,7 %. Zejména pak druhé čtvrtletí zaznamenalo největší nárůst a nejsilnější výkon za více jak 8 let. Maďarsko se tak stalo již druhé čtvrtletí za

sebou nejrychleji rostoucí ekonomikou ze zemí Visegrádské 4 a jednou z nejvýkonnějších ekonomik z celé EU. Pál Poszonyi ze statistického KSH se vyjádřil „*Pozorujeme široce založený a stabilní růst*“.⁷⁶ Tento růst je odrazem produkce v průmyslu, stavebnictví, zemědělství a ve službách. Polsko také v daném období zaznamenalo značný ekonomický růst. Na základě toho lze usoudit, že všechny sledované země jsou z krize venku.

V posledním roce pozorování si nejlépe vedla Česká republika s meziročním růstem HDP 4 %. Naopak pokles zaznamenalo Maďarsko. Co se týká Polska, tak to překonalo svůj růst HDP z předchozího roku. Polsko je jedinou zemí v EU, která si zachovala růst i v době recese. V posledních dvou desetiletích ekonomika nepřetržitě roste a to především díky silnému vnitřnímu trhu a vlivu sousedního Německa⁷⁷.

Tabulka 5: HDP na 1 obyvatele v PPS (EU=100)

Rok / Země	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	79	62	49
2005	80	62	50
2006	81	62	50
2007	84	61	53
2008	81	63	54
2009	83	64	59
2010	81	65	62
2011	83	65	64
2012	82	65	67
2013	83	67	67
2014	85	68	68

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

V předcházející analýze byly země srovnávány dle míry růstu reálného HDP. K posouzení vývoje jednotlivých ekonomik slouží ukazatel HDP na obyvatele v PPS.

⁷⁶Maďarská ekonomika roste rychleji než zbytek Evropy. *Investujeme* [online]. 2014 [cit. 2015-01-22].

Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/aktualne-cz/madarska-ekonomika-roste-rychleji-nez-zbytek-evropy/>

⁷⁷HDP Polska sa v rokoch 2015-2017 zvýši o 3,4 %. *O peniazoch* [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z:

<http://openiazoch.zoznam.sk/cl/155331/HDP-Polska-sa-v-rokoch-zvysi-o>

Jestliže průměr Evropské unie dle standardu kupní síly je 100 je jasné, že ani jedna ze sledovaných zemí tento průměr nepřevyšuje. Nejvyšších hodnot dosahuje Česká republika, Maďarsko a naopak nejmenších hodnot dosahuje Polsko.

Z tabulky je patrné, že až do roku 2008 vykazovalo Polsko a Maďarsko růst HDP dle PPS. Česká republika si v tomto roce pohoršila z hodnoty 84 % na 81 %. V roce 2009 zaznamenala Česká republika nárůst o 2 %. Polsko si polepšilo v HDP dle PPS dokonce o 5 %.

Z tabulky je zřejmé, že jediné Polsko vykazovalo navzdory finanční krizi růst HDP dle PPS. Maďarsko vykazovalo růst od roku 2010. Českou republiku lze charakterizovat jako ekonomiku stagnující. Od vypuknutí hospodářské krize se hodnoty HDP dle PPS ve větší míře neměnily. Poprvé v roce 2014 je zaznamenán nárůst na 85 %, což je vyšší hodnota než v roce 2007 a zároveň nejvyšší hodnota za celé sledované období

8.2 Vývoj Inflace v České republice

Do sledovaného období vstupuje Česká republika do Dlouhodobé měnové strategie, kdy mezi lety 2000 a 2005 se musí udržovat cenová stabilita pro meziroční čistou inflaci na úrovni 1 – 3 %, přičemž usiluje o to, aby byl tento cíl naplněn s maximálním rozdílem procentního bodu na obě strany. Tuto strategii vyhláší ČNB ve spolupráci s vládou České republiky a to od roku 1999. Na samotné cílování inflace přešla ČNB v roce 1998.

Tabulka 6: Meziroční růst inflace vyjádřeno v %

Rok	Meziroční růst v %
2004	2,8
2005	1,9
2006	2,5
2007	2,8
2008	6,3
2009	1
2010	1,5
2011	1,9
2012	3,3
2013	1,4
2014	0,4
2015	0,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

V prvním sledovaném roce se růst cen, které jsou měřeny čistou inflací, zmírnil a to především vlivem cen potravin. V předchozích dvou čtvrtletí se růst zrychloval a byl hlavním hnacím motorem růstu spotřebitelských cen. V posledních dvou čtvrtletí byl zaznamenán opačný vývoj, protože došlo k poklesu cen zemědělských výrobců v rostlinné výrobě. Druhým faktorem, který naopak způsobil zrychlení cenového růstu, byl růst průměrné ceny zemního plynu pro domácnosti. Průměrná roční míra inflace dosahovala 2,8 % a dle HICP 2,6 %.

Koncem roku 2005 dosahovala meziroční inflace stejných hodnot jako na konci třetího čtvrtletí. V rámci spotřebitelského koše se v průběhu posledního čtvrtletí vykazovaly protisměrné změny. Meziroční růst ve skupině – Bydlení, voda, energie, paliva se zvyšoval v důsledku rychle rostoucích cen zemního plynu na světových trzích. To se promítlo do domácích cen. Kvůli snížení dynamiky růstu cen ropy došlo ke zpomalení v oblasti dopravy. V tomto roce lze pozorovat zrychlení růstu regulovaných cen a zmírnění růstu tržních cen. Průměrná roční inflace dosahovala výše 1,9 % a dle HICP 1,9 %. V rámci sledovaného období do roku 2005 lze usoudit, že vykazované hodnoty průměrné roční inflace se nacházely v cílovém pásmu.

Od ledna 2006 je stanoven inflační cíl v rozmezí 2 %. Zvyšování inflace na začátku roku bylo v závěru roku vystřídáno mírným poklesem. Ve čtvrtém čtvrtletí bylo zaznamenáno zpomalení meziročního růstu regulovaných cen. Ve spotřebitelském koši se tato změna odrazila ve snížení růstu cen v bydlení. Dále se snížil růst cen potravin, které se v konečném důsledku projevily v menší míře než regulované ceny. Převážná část skupin spotřebního koše se podílela na nízké inflaci. Ceny zemědělských výrobků jako jediné výrazně zrychlily růst. Stavebnictví a tržní služby se od předcházejících čtvrtletí neměnily. Celková inflace se nacházela pod okrajem tolerančního pásma a to 2,5 %.

Meziroční růst inflace v roce 2007 zaznamenal nejvyšší nárůst od srpna 2001 a to ve čtvrtém čtvrtletí. Spotřebitelské ceny vzrostly v prosinci oproti listopadu o 0,4 procentního bodu. Inflace ve čtvrtém čtvrtletí se pohybovala nad horní hranicí tolerančního pásma. Na cenovém růstu se podílely ceny ve skupině potravin a nealkoholické nápoje, alkoholické nápoje a tabák, doprava, stravování a ubytování. Jednalo se zejména o pekárenské pečivo a obiloviny a zvýšení cen pohonných hmot.

Největší výkyvy v oblasti inflace od začátku sledovaného období nastaly v roce 2008, kdy průměrný meziroční růst činil 6,3 %. Hlavní příčina tohoto růstu zejména v prvním čtvrtletí je extrémní růst cen energií a potravin na světových trzích, zvýšení sazby DPH a zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví. Ve čtvrtém čtvrtletí se opět míra inflace vrátila po třinácti měsících do tolerančního pásma.

V roce 2009 průměrná míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen činila 1 %. Tato dosažená hodnota byla o poznání nižší než v minulém roce. K faktorům, které ovlivnily tento vývoj, patřila pokleslá cena potravin a nealkoholických nápojů, pohonných hmot a automobilů. Dalším příznivým faktorem byla česká měna, která se ukázala být v době krize výhodná. Znehodnocení koruny v prvních měsících roku ztlumila dopady krize a působila jako štít proti vnějším šokům. Dále dle ČNB klesly tržní ceny o 0,7 % a naopak regulované ceny vzrostly o 8,1 %. Dle HICP inflace dosáhla 0,6 %.

Od ledna 2010 je nový inflační cíl nastaven na 2 %. Na zpomalení meziročního růstu cen v tomto roce se podílelo zpomalení růstu ceny za pohonné hmoty. Naopak ke zvýšení přispěl růst potravin a v menší míře regulované ceny. Na struktuře inflace se podílela na růstu cenové hladiny zejména administrativa. Podobný vývoj lze zaznamenat i v roce 2011, kdy mimo cen potravin se podílela na růstu skupina bydlení a především ceny komodit. Ve třetím čtvrtletí pak nepatrně klesla inflace pod úroveň inflačního cíle.

Ke snížení růstu přispělo odívání a obuv společně s rekreací a kulturou. Ve struktuře meziroční inflace převažoval vliv tržních cen.

Roku 2012 inflace dosáhla hodnoty 3,3 % v důsledku lednového zvýšení sazby DPH. Po většinu roku se nacházela nad hranicí tolerančního pásma. V tomto roce se snížila úroková sazba až k technické nule. Z hlediska spotřebního koše klesla poptávka po stavebních pracích. Dále se pak zmírňoval růst dovozních cen.

Vývoj čisté meziroční inflace v roce 2013 svědčila v proinflačním vlivu utlumené ekonomické aktivity. K nízké inflaci přispělo snížení meziroční dynamiky dovozních cen týkajících se energetických surovin. Ke zvýšení inflace vedla zvyšující se cena potravin. Naopak ve třetím čtvrtletí se zastavil růst agrárních komodit. Zaznamenána byla záporná hodnota pohonných hmot.

Po intervencích ČNB provedených v listopadu roku 2013 a následném oslabení koruny zůstává inflace nízká na 0,4 %. Nízký růst inflace byl ovlivněn zrušením poplatku za pobyt v nemocnici, cen elektřiny a neopakovaní růstu DPH. V posledním čtvrtletí se do inflace promítla nízká cena pohonných hmot a ropy na světových trzích. Ceny dále klesají ve výrobním faktoru, u průmyslových výrobců a cen zemědělských výrobců.⁷⁸

Meziročně vzrostly ceny v prosinci 2015 o 0,1 %, což je stejný růst jako v listopadu tohoto roku. Na vývoji cen na konci posledního čtvrtletí se podepsal cenový pokles v oddílu potravin a nealkoholických nápojů, dopravy, zdraví a vlivem cen pohonných hmot. Na zvyšování cen se podílel alkohol a tabákové výrobky, které vzrostly o 6,7 %. Míra průměrné meziroční inflace dosahovala 0,3 %, což je totožná hodnota jako dle HICP.

⁷⁸*Výhled české ekonomiky na rok 2015* [online]., 13 s. (PDF). [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/Download/vyhliidky-1501>

8.2.1 Komparace inflace Maďarska a Polska s Českou republikou

Následující státy budou srovnávány podle harmonizovaného ročního průměru indexu spotřebitelských cen, dále jen HICP.

Tabulka 7: Vývoj inflace srovnávaných zemí dle HICP

Rok / země	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	2,6	6,8	3,6
2005	1,6	3,5	2,2
2006	2,1	4	1,3
2007	2,9	7,9	2,6
2008	6,3	6	4,2
2009	0,6	4	4
2010	1,2	4,7	2,6
2011	2,2	3,9	3,9
2012	3,5	5,7	3,7
2013	1,4	1,7	0,8
2014	0,4	0	0,1
2015	0,3	0,1	-0,7

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

V roce 2004 se pohybovala míra inflace v Maďarsku ve výši 6,8 %. To byla nejvyšší dosažená hodnota ze sledovaných zemí. Vysoká míra inflace byla dána především nižší sazbou DPH, která způsobila v první vlně nárůst cenové hladiny. DPH, ale bylo opět navýšeno na 20 % a tím rostly ceny energií, dopravy a lékařských medikamentů. Zatímco Polsko dosáhlo nižší hodnoty a to 3,6 %. To prostřednictvím zavedení pravidel ohledně nepřímých daní a vývojem měnového kurzu po vstupu do EU. Za první sledovaný rok dosahovala Česká republika nejnižších hodnot viz tabulka a graf.

Díky apreciaci polského zlotého v roce 2005 se začala inflace v Polsku snižovat. Maďarsko také pocítilo inflační pokles na 3,5 %. V tomto roce dosahovalo Česko opět nejnižších hodnot.

V trendu snižování inflace pokračovalo v následujícím roce pouze Polsko. Zbývající porovnávané země vykazují inflační nárůst. Naproti tomu v Maďarsku docházelo

v prvních dvou čtvrtletí ke zpomalení tempa růstu. Kdyby k tomuto poklesu nedošlo, mohla být míra inflace mnohem větší. Pokles byl dán dle tamního statistického úřadu snížením cen zboží dlouhodobé spotřeby. K růstu vedly ceny pohonných hmot a cen tabáků a alkoholických nápojů.⁷⁹

Rok 2007 je ve všech zemích považován za předkrizové období. Maďarsko nadále ovlivňují stejné faktory jako minulý rok s rozdílem větší míry spotřebitelských cen, které vyhnaly inflaci až na 7,9 %. Polsko vykazovalo dvojnásobek meziroční míry inflace k předchozímu roku. Česká republika zaznamenala také nárůst, ale vzhledem k vývoji minulého roku se nejednalo o takový skok jako v případě Polska. Nejvyšší míry inflace dosáhlo Maďarsko.

V roce 2008 pokračuje inflační růst v Polsku, kde rostla cenová hladina v oblasti potravin a služeb souvisejících s bydlením a vzděláním. Maďarsko zaznamenalo pokles, přesto si vedlo hůře než Polsko. Česká republika dosahovala poprvé za sledované období nejvyšší míry inflace a to 6,3 %.⁸⁰

Polská centrální banka očekávala v roce 2009 růst inflace mezi 2,8 – 3,5 %. Tento předpoklad se nenaplnil a míra inflace dosahovala 4 %. Především se zdražovaly potraviny, nápoje a tabák. Ve stejném roce dosahovalo Maďarsko stejné hodnoty inflace jako Polsko. Česká republika vykazovala míru inflace 0,6 %.

Inflační tlaky se projeví v Polsku především v říjnu roku 2010, které nacházely odezvu u členů měnového výboru centrální banky, kteří v důsledku vyšších cen volají po usměrnění měnové politiky. Meziměsíční srovnání vykazuje v říjnu ve spotřebitelských cenách růst o půl procentního bodu. V Maďarsku nastalo období zpomalení růstu cen. Rostly ceny paliv, které se promítly do cen ostatního zboží vyjma oblečení. Česká republika dosáhla meziročního růstu inflace ve výši 1,2 %.

V druhé polovině roku 2011 rostla roční inflace Maďarska vlivem cen energií a to v důsledku vysokých komoditních cen. Celková míra inflace v meziročním růstu klesla na 3,9 %. Polsko zaznamenalo růst díky stoupajícím cenám komodit a zvýšení DPH. V květnu

⁷⁹VITAMVÁSOVÁ, L., *Na Maďarsko doléhá krize na finančních trzích* [online]. [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/na-madarsko-doleha-krize-na-financnich-trzich-fn5-/uver.aspx?c=A081025_115950_inv_hla

⁸⁰Poland - macroeconomic indicators. *Central Statistical Office of Poland* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://stat.gov.pl/en/poland-macroeconomic-indicators/>

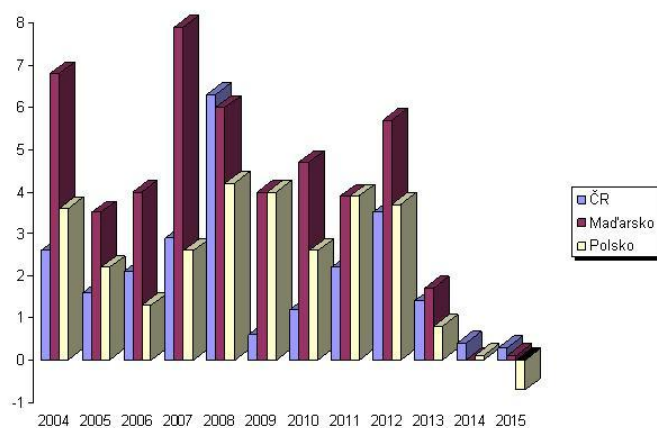
začala klesat. Příznivější vývoj zaznamenaly nezpracované potraviny. V prosinci se zvyšovala díky oslabení měnového kurzu.

Zvýšení daní v roce 2012 vedlo k nadměrnému růstu spotřebitelských cen v Maďarsku. Polská inflace klesá po odeznění inflačního dopadu z roku 2011. Česká republika dle HICP dosahuje nejnižší míry inflace ve výši 3,5 %. Následující rok se inflace u všech sledovaných zemí snižuje, nejvíce v Polsku, kdy na tento pokles mělo vliv na snížení maloobchodních cen.

V roce 2014 začíná pro Maďarsko a Polsko boj s deflací. Negativní vývoj a pomalý růst vede ke snižování úrokových sazeb obou zemí. V Polsku se propadly ceny energií a potravin. Index spotřebitelských cen v Maďarsku v září tohoto roku meziročně klesl o půl procentního bodu. To je nejmenší hodnota v celé historii. V České republice dosahovala inflace nízkých hodnot, ale riziko deflace bylo podchyceno devizovými intervencemi ČNB v roce 2013.

Jako reakci na deflaci snížila centrální banka v Maďarsku základní sazbu na 1,95 %. Banka oznámila, že sazbu bude snižovat až do doby, než bude zajištěn inflační cíl 3 % v tolerančním pásmu 1 p. b. V Polsku se míra deflace ve sledovaném období mírně zpomalila. Ceny skupiny Potraviny, oblečení a pohonné hmoty, ale dále klesaly. Jediné Polsko vykazovalo minusové hodnoty.

Graf 5: Vývoj inflace srovnávaných zemí

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

8.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se dá zkoumat z množství hledisek. V rámci analýzy vývoje nezaměstnanosti ve sledovaném období, bude sledována především obecná míra nezaměstnanosti, míra registrované nezaměstnanosti a počet nezaměstnaných osob.

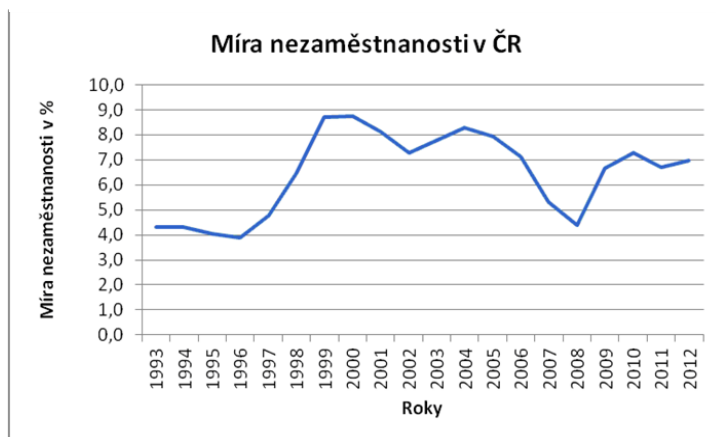
Tabulka 8: Vývoj ukazatelů nezaměstnanosti

Rok	Obecná míra nezaměstnanosti v %	Podíl nezaměstnaných osob v %	Nezaměstnané osoby v tis.
2004	8,3	/	425,9
2005	7,9	6,6	410,2
2006	7,1	6,1	371,3
2007	5,3	5	276,3
2008	4,4	4,1	229,8
2009	6,7	6,1	352,2
2010	7,3	7	383,7
2011	6,7	6,7	350,6
2012	7	6,8	366,9
2013	7	7,7	368,9
2014	6,1	7,7	323,6
2015	6	6,6	/

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Do roku 1996 se obecná míra nezaměstnanosti držela v 3 % hranici. Od roku 1997 se začala nezaměstnanost prudce navyšovat. Největší nárůst byl zaznamenán roku 2004, kdy začíná sledované období této analýzy. V tomto roce dosáhla obecná míra nezaměstnanosti 8,3 %.

Graf 6: Míra nezaměstnanosti v ČR

Zdroj: ČSÚ. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#05>

Od roku 2005 začala nezaměstnanost klesat ve srovnání s rokem 2004. Hlavním důvodem tohoto poklesu je rostoucí ekonomika České republiky. Dalším pozitivním faktorem je uplatňování aktivní politiky zaměstnanosti. Tento pozitivní vývoj pokračoval až do roku 2007, kdy například v roce 2006 dosáhla nezaměstnanost ve 4. čtvrtletí osmiletého minima. V tomto roce sice klesal počet dlouhodobě nezaměstnaných osob, ale stále tvořily nejvyšší počet nezaměstnaných.

Již ve zmíněném roce 2007, byl naměřen nejmenší počet osob bez práce od roku 1997. Obecná míra nezaměstnanosti tvořila 5,3 %. To bylo dáno především rostoucím zájmem zaměstnavatelů o nové pracovní síly. Z demografického hlediska vývoje přicházejí na trh práce slabší populační ročníky a silné ročníky jdou do důchodu. Vyjádřeno číselnou hodnotou jednalo se o 276,3 tisíc nezaměstnaných osob, což bylo méně o 95 tisíc než v předchozím roce. Tento pozitivní vývoj byl odražen i ve všech krajích České republiky.⁸¹

Rok 2008 byl ve znamení dalšího poklesu obecné míry nezaměstnanosti a to na 4,4 %. Zlomový okamžik nastal v roce 2009, kdy byl zaznamenán nárůst nezaměstnanosti v důsledku dopadů hospodářské krize. Podíl nezaměstnaných osob vzrostl na 6,1 %.

⁸¹ANALÝZA VÝVOJE ZAMĚSTNANOSTI A NEZAMĚSTNANOSTI V ROCE 2007 [online]. 2008, , 21 s. (PDF). [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5366/Analyza_nezamestnanost.pdf

Největší propad zaznamenal zpracovatelský průmysl, kde ubylo 135,8 tisíc zaměstnanců. Zvýšení pocítil jen sektor služeb. Dále se nezaměstnanost projevila ve všech krajích mimo Prahu a Středočeského kraje. Nejvíce byl zasažen Zlínský a Moravskoslezský kraj. K dalším projevům patří až alarmující skutečnost v oblasti počtu uchazečů na 1 pracovní místo. Počet uchazečů vzrostl z 2,3 na 9,6. Příčin míry nezaměstnanosti mohla být celá řada, ale k těm stěžejním řadíme následující:⁸²

- klesající zahraniční poptávka nutila firmy omezit svou výrobu a propouštět své zaměstnance
- snížené poptávky vyvolaly obavy z nepříznivého budoucího vývoje, které donutily domácnosti snížit spotřebu a obchodní společnosti k odkladu investic
- obchodní společnosti v důsledku těchto skutečností začaly propouštět své zaměstnance, bez kterých mohla pokračovat v chodu společnosti, jako preventivní opatření na horší časy

Dle MPSV lze předpokládat zlepšení v roce 2010, kdy se má ekonomická situace vyvíjet příznivěji i v oblasti trhu práce a to s mírným zpožděním.

Tato predikce se však nepotvrdila. V prvních dvou měsících roku 2010 nezaměstnanost stoukala a dosahovala vyšších hodnot než v roce 2004. Nejvíce propuštěných osob bylo v automobilovém průmyslu, sklářství a zpracovatelského průmyslu. Na jaře díky sezonním vlivům se situace mírně zlepšila a nezaměstnanost klesala. Ve druhé části roku se situace zhoršila s příchodem absolventů ze škol. Počet nezaměstnaných osob se navýšil na 383,7 tisíc.

Tempo růstu HDP postupně ztrácelo v roce 2011 na své intenzitě. Na vývoji nezaměstnanosti se to zatím neprojevalo. Nezaměstnanost klesla v obecné míře na 6,7%. Mírný nárůst byl zaznamenán až na konci roku sezonními vlivy. Nárůst nebyl tak vysoký, jako v předcházejícím roce zejména kvůli změnám v legislativní oblasti od 1. 1. 2011. Ta se týkala mj. zpřísněním podmínek nároku na podporu v nezaměstnanosti. Počet nezaměstnaných klesl na 350,6 tisíc.

⁸²PŘÍHODA, R., *Nezaměstnanost v ČR a členských státech EU: Zastoupení Jihočeského a Královéhradeckého kraje v Bruselu* [online]. , 6 - 9 s. (PDF). [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: http://www.krajeveu.cz/assets/krajeveu/staz/zav-prace/Nezamestnanost--v-CR-a-clneskych-statech-EU_1.pdf

Rok 2012 je příkladem zpožděné reakce na vývoj ekonomiky. V prvním pololetí sice pokles pokračoval, ale výrazně zpomaloval. Od druhého pololetí začala míra nezaměstnanosti meziročně narůstat. Obecná míra nezaměstnanosti se ustálila na 7 % a 366,9 tisících nezaměstnaných osob.

V následujícím roce 2013 byla zachována 7 % hranice. Byl to rok ve znamení využívání méně obvyklých forem pracovních závazků. Ačkoliv se tím značně snížil počet odpracovaných hodin, dní a produktivity na jednoho zaměstnance, výrazně se zvýšila zaměstnanost.

Nárůst ekonomiky v posledních dvou letech zapříčinil postupný pokles nezaměstnanosti. V roce 2014 dosahovala obecná míra nezaměstnanosti 6,1 % a v roce 2015 6 %.

8.3.1 Srovnání nezaměstnanosti ČR s Maďarskem a Polskem

Tabulka 9: Vývoj míry nezaměstnanosti srovnávaných zemí

Rok / Země	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	8,3	6,1	19,1
2005	7,9	7,2	17,9
2006	7,1	7,5	13,9
2007	5,3	7,4	9,6
2008	4,4	7,8	7,1
2009	6,7	10	8,1
2010	7,3	11,2	9,7
2011	6,7	11	9,7
2012	7	11	10,1
2013	7	10,2	10,3
2014	6,1	7,7	9
2015	5,1	6,8	7,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

Největší nezaměstnanosti trpí na začátku sledovaného období Polsko. Míra nezaměstnanosti dosahuje 19,1 %. Přesto zaznamenalo mírný pokles oproti roku 2003 a to

bylo dáno posílením ekonomiky a tvorbou nových pracovních míst po vstupu do EU. Nejvyšších hodnot ze sledovaných zemí Polsko dosahovalo až do roku 2007.

Rok 2005 přinesl navýšení nezaměstnanosti v Maďarsku na 7,2 %. Česká republika od začátku sledovaného období se v rámci nezaměstnanosti vyvíjela hůře než Maďarsko, ale lépe než Polsko.

V roce 2006 poklesla nezaměstnanost oproti roku 2005 o 4 %. Na základě dat z Eurostatu je patrné, že v tomto období bylo velice obtížné sehnat kvalifikovanou pracovní sílu a to především v průmyslu. Nezaměstnanost má Polsko nejvyšší v EU. Samozřejmě, že nezaměstnanost má vliv i na velikost měst. Ve větších městech je vysoká pracovní poptávka po pracovní síle, na rozdíl od menších měst. Největší nezaměstnanost byla ve vojvodství Warminsko-mazurskie a to 23,7 %.⁸³

V roce 2007 zaznamenalo Polsko pokles nezaměstnanosti o 3,3 %. Česká republika klesla na 5,3 %. Maďarsko v oblasti nezaměstnanosti stagnovalo. O rok později se v Maďarsku nezaměstnanost mírně navýšila v důsledku úpadku zpracovatelského průmyslu. V závislosti na tuto skutečnost rostla míra nezaměstnanosti u mužů rychleji, než u žen. V Polsku přetrvával problém s nedostatečně kvalifikovanou pracovní silou.

Naplno se projevila hospodářská krize v roce 2009. Zpomalené tempo HPD se podepsalo i v míře nezaměstnanosti. Maďarsko dosáhlo dokonce na hodnotu 10 %, to byl nejhorší výsledek od roku 1994. Polská nezaměstnanost vzrostla oproti minulému roku o 1 % bod. Nejlépe si vedla Česká republika. O rok později se většina zemí propadla v růstu HDP jako následek hospodářské krize, což se odrazilo na míře nezaměstnanosti. Nejvyšší míru nezaměstnanosti dosahovalo Maďarsko a to 11, 2 %, které se v roce 2011 přiblížilo sedmnáctiletému maximu. Analytik Zoltan Torok uvedl na základě získaných dat, že nezaměstnanost již neporoste, ale bude klesat velice pomalu. Polsko vykazovalo totožné hodnoty, jako předcházející rok. Česká republika si vedla nejlépe se svými 6,7 %.

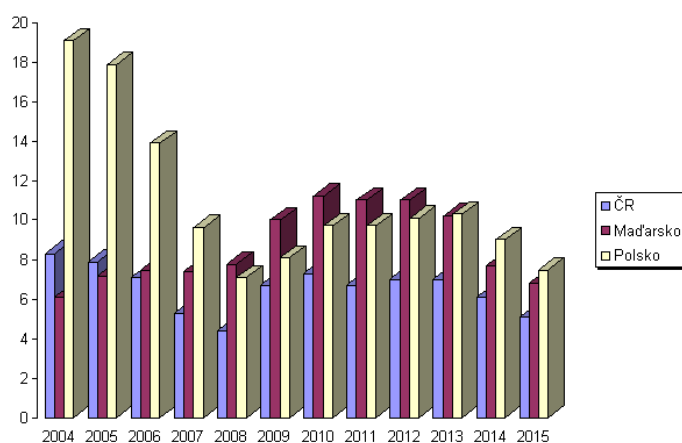
V následujícím roce si srovnávané země udržely své hodnoty z předcházejícího roku s mírným zlepšením v Maďarsku, které vyvolalo spekulace, jestli se jedná o růst ekonomiky, nebo o dobře zvolenou strategii zaměstnanosti vlády. Roku 2013 si polská vláda stanovila cíl zvýšení zaměstnanosti, která do této doby těžila především z levné pracovní síly. Rostla zaměstnanost v sektoru veřejných služeb nikoli v důsledku poptávky

⁸³GOLA, P., *Polsko: Boj s nezaměstnaností a značné regionální rozdíly*. Měšec.cz [online]. 2007 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/polsko-boj-s-nezamestnanosti/>

fírem po pracovní síle. Tento rok byl pro Českou republiku stagnující. Dosahovala míry nezaměstnanosti 7 %, stejně jako v roce předcházejícím.

V roce 2014 opravdu nezaměstnanost v Polsku klesla. Vytvářejí se nová pracovní místa ve firmách, které začaly věřit v polskou ekonomiku. Stín pochybnosti na vývoj nezaměstnanosti vrhala skutečnost ukrajinské krize. Největší pokrok udělalo Maďarsko, kterému klesla míra nezaměstnanosti skoro o 3 %. Poslední rok sledovaného období je ve znamení dále klesající míry nezaměstnanosti, kterou můžeme sledovat u všech států od roku 2013.

Graf 7: Vývoj nezaměstnanosti srovnávaných zemí

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

9 Ohlédnutí za rokem 2015 a předpokládaný budoucí vývoj

Růst české ekonomiky v roce 2015 pokračuje ve své dynamice. Ve třetím čtvrtletí zaznamenalo HDP mezičtvrtletní růst o 0,7 %. Meziroční růst se vyšplhal na 4,1 %. To byl nejlepší dosažený výsledek po propuknutí hospodářské krize. Hnacím motorem české ekonomiky nadále zůstává domácí poptávka, která se stala složkou růstu fixního kapitálu. Dynamický růst se odrazil i ve spotřebě domácností a vlády. Dále se v rámci zahraničního obchodu, který je důležitým aspektem české ekonomiky stabilizuje růst u hlavních partnerů České republiky a to zvýšenými dovozy, vysokou náročností dovozu českého exportu a zrychleným růstem domácí poptávky. To se odehrává ve značně vyváženém makroekonomickém prostředí.

Inflace v posledním sledovaném roce výzkumu dosáhla úrovně 0,3 %. Tato hodnota je nejmenší od roku 2003. Nízká míra inflace je dána především propadem světových cen paliv. Nízké inflační hodnoty jsou vyjádřeny i v globálním měřítku.

Trh práce odráží příznivou konjunkturu v rámci vývoje zaměstnanosti. V obecné míře nezaměstnanosti byl zaznamenán pokles na 6 % hodnotu. Ve třetím čtvrtletí byla míra nezaměstnanosti dokonce 4,8 %. To je nejmenší vykazovaná hodnota hned po Německu.

Příčiny příznivého růstu byly odrazem čerpání prostředků z fondů v EU z programového období 2007 – 2013. Jedná se o takzvané jednorázové faktory, které bylo možné využít do konce roku 2015. Příspěvek toho růstu se odrazil ve zvýšení HDP o 0,8 % p. b. Dále byl ekonomický růst dán nabídkovým šokem v podobě korunové ceny ropy. Tento faktor přispěl k navýšení HDP o 0,9 % p. b.

Ceny ropy by měly podpořit pozitivní vývoj i v roce 2016, i když v menší míře. To je dáno předpokladem růstu korunové ceny ropy. Pokud by však k navýšení nedošlo, byl by růst logicky vyšší.

Dle MFČR obavy z budoucího vývoje vyvolávají geopolitická rizika a zpomalení růstu čínské ekonomiky, která bude pravděpodobně pokračovat i v budoucnu. Vývoj světového obchodu je tímto rizik výrazně ovlivňován a ohrožován. Pro Českou republiku by měla tato skutečnost představovat minimální riziko a to i navzdory, že propojení čínské a české ekonomiky kvůli zapojení do globálního dodavatelského řetězce vyšší, než

napovídají data o zahraničním obchodu. Negativní vývoj pokračuje v přetrvávající volaliti a nejistoty na finančních trzích, druhé největší světové ekonomiky.⁸⁴

Geopolitická rizika představuje především nepříznivá situace a konflikty na Blízkém východě a v severní Africe, vyvolané migrační krizí, se kterou se potýká celá Evropa. Přesný ekonomický dopad na Českou republiku potažmo i na Evropu není možné přesně specifikovat. Záleží především na počtu žadatelů o azyl v EU a České republice.

K dalším rizikům řadíme kauzu emisí dieslových motorů automobilového koncernu Volkswagen, našeho nejvýznamnějšího partnera Německa. Předpokládaný dopad na makroekonomické ukazatele není ale vysoký. Přetrvávající výrazné tlaky na zhodnocení koruny může také představovat ohrožení. Pozitivum lze spatřovat v přetrvávající nízké ceně komodit.

Predikce MFČR ohledně HDP pro rok 2016 je taková, že má dosáhnout hodnoty 2,7 % a v roce následujícím 2,6 %. Inlace se má dle odhadů pohybovat v roce 2016 na 0,5 % a v roce 2017 1,6 % a to díky proinflačnímu působení ceny ropy. Vývoj spotřebitelských cen by se mohl zrychlit na 1,4 % v roce 2016.⁸⁵ Nezaměstnanost by měla nadále klesat a to na 4,7 % v tomto roce a 4,6 % v roce následujícím. Ostatní vývoj ukazatelů je zaznamenán v následující tabulce.

Dle ČNB v následujících dvou letech je předpokládaný vývoj úrokových sazeb 3M PRIBOR pro rok 2016 na 0,3 % a v roce 2017 na 0,9 %. HDP se má dosáhnout v roce 2016 hodnoty 2,7 % a v roce 2017 3 %. V roce 2017 lze spatřovat oproti predikci MFČR meziroční růst HDP vyšší. Inlace by měla dosahovat v roce 2016 1,8 % a o rok později 2 %. Zde předpokládá ČNB nižší nárůst než MFČR.⁸⁶

⁸⁴ŽUROVEC, M. *Ministerstvo financí očekává pro letošní rok největší růst od roku 2007* [online]. 2015 [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/makro-pre-22887>

⁸⁵Tamtéž

⁸⁶Aktuální prognóza ČNB. *ČNB* [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/

Tabulka 10: Predikce vývoje makroekonomických ukazatelů dle MFČR

Rok	2016	2017
HDP mld. Kč	4657	4831
HDP růst %	2,7	2,6
Spotřeba domácností v %	3,1	2,6
Spotřeba vlády v %	2,1	1,5
Tvorba hrubého fix. kapitálu v %	1,5	3,3
Příspěvek ZO k růstu HDP	0,5	0,3
Příspěvek změny zásob k růstu HDP	0	0
Deflátor HDP v %	0,8	1,1
Průměrná míra inflace v %	0,5	1,6
Zaměstnanost VŠPS v %	0,3	0,1
Nezaměstnanost VŠPS v %	4,7	4,6
Objem mezd a platů v %	4,5	4,6
Saldo běžného účtu % HDP	1,2	0,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle MFČR

10 Dosažené výsledky

Od začátku sledovaného období do období krize, lze vyvodit, že Česká republika měla pozitivní předpoklady k překonání krize. Do roku 2007 HDP rostlo a míra nezaměstnanosti klesala. Díky úspěšné měnové politice se Česká republika pohybovala v nízkoinflačním pásmu.

Situace se začala zhoršovat v roce 2007, kdy HDP zaznamenalo pokles a o rok později se propadlo až do mínusových hodnot. Další zvrát přišel v roce 2012 a 2013, kdy se reálné HDP propadlo opět do mínusových hodnot a česká ekonomika se propadla do opětovné recese. Od roku 2014 se HDP opět začalo navyšovat, ale nedosahuje předkrizových hodnot zejména proto, že Česká republika potýkala s problémy dlouhodobé stagnace a nastartováním ekonomiky. Dalším sledovaným makroekonomickým ukazatelem byla nezaměstnanost, která od roku 2007 do současnosti vykazuje vyvážené hodnoty mezi 6 – 7 %. Inflace a její vývoj, je posledním ukazatelem výkonu ekonomiky, který je v práci zkoumán. Česká republika dosahovala relativně kladných hodnot inflace a jako jedna z mála zemí dokázala i v období krize atakovat nulovou hranici.

Česká republika má výhodu vlastní měny a nepodléhá tak rozhodnutím ECB. Na krizi reagovala ČNB expanzivní měnovou politikou, kdy snižovala úrokové sazby. V listopadu roku 2012 dosáhla úroková sazba technické nuly a od té doby se nezvýšila. Dalším důležitým krokem bylo přistoupení k devizovým intervencím v roce 2013. Tento krok se stal velice diskutovaným a vyvolal otázku, jestli bylo zrovna toto opatření správné či nikoliv a jestli bylo provedeno včas. Samozřejmě, že každý má na to odlišný názor a musí situaci posoudit sám. Je ale potřebné zmínit, že ČNB tímto opatřením podpořila export a že jejím prioritním cílem není podpora hospodářského růstu, ale udržení inflace. Avšak problémem expanzivní politiky je časové opoždění. Kdyby bylo zasaženo dříve, mohly být dopady mírnější. K tomu by jistě přispělo zvýšení hodnoty v oblasti cílování inflace.

Velkým problémem České republiky byla nepříznivá politická situace, která se odrazila ve vládních opatřeních v boji proti krizi. Topolánkova vláda ve spolupráci s NERV v roce 2009 vypracovala Národní protikrizový plán, jehož realizace byla zastavena vyslovením nedůvěry vládě. Prozatimně učená vláda schválila jiný soubor opatření. Na návrh ministra financí byl schválen Janotův úsporný balíček, který se týkal především

zvýšení daní. Pak nastoupila Nečasova vláda, která se nazývala vládou rozpočtových škrťů. Poté nastoupila Rusnokova vláda. V současné době vládne Sobotkův kabinet. Časté střídání vlád vyvolalo nedůvěru ze stran investorů. Investoři nevědí, co mohou očekávat od budoucího vývoje, tak v některých případech raději od investic upouštějí. České ekonomice by jistě prospělo stabilní politické prostředí a schopnost vlády navazovat na přecházející opatření.

Zmíněná situace se podepsala i na rozpočtové politice. Každá z vlád měla jiné představy o vedení státního rozpočtu. V jedné věci se ale shodovaly a to že stimulovaly nabídku nikoliv poptávku. Hlavním a přetrvávajícím problémem je, že stát vydává více peněz, než kolik tvoří jeho příjmy. Česká republika, tak žije na dluh. Nastavená fiskální politika se soustředila na rozpočtové škrty a to mělo za následek propadnutí se do opětovné recese v roce 2012 a 2013. Vláda se obávala vysoké zadluženosti, ale měla raději podpořit hospodářský růst.

11 Závěr

Finanční krizi, která zasáhla svět v letech 2006 / 2009, nelze charakterizovat jako ozdravnou recesi v rámci hospodářského cyklu, ale jako výsledek lidské nezodpovědnosti. Banky poskytovaly množství subprime hypoték, které vyvolaly splasknutí hypoteční bubliny. Následně vzniklá globální finanční krize se zapíše do dějin ekonomie, patřící k těm nejhorším od dob Velké hospodářské krize. Ekonomický propad současně vyvolal sociální šok, který se odrazil pro občany v podobě vysoké míry nezaměstnanosti. V České republice se jednalo o finanční krizi importovanou, která se projevila jako krize ekonomická.

V roce 2009 většina evropských zemí společně s Českou republikou vstupují do krizového období. V případě České republiky lze propad ekonomického vývoje připisat závislosti na vývoji ekonomik jejích obchodních partnerů. Závislost na exportu se ukázalo být největší slabostí české ekonomiky. Společně s politickou nestabilitou bylo velice obtížné přijmout jakákoliv protikrizová opatření. Opatření, která byla přijata, byla nekomplexní a nepřinesla požadovaný efekt a to i kvůli časovému zpoždění. Problém byl, že se soustředil veškerý vývoj na export a nebyla dostatečně podpořena tuzemská poptávka. Vláda se obávala vysoké zadluženosti, jako tomu bylo v Řecku a tak podnikla rozpočtové škrty, které měly charakter restriktivní.

V krizovém období využívala ČNB expanzivní politiku. Již od počátku snižovala repo sazbu, která koncem roku 2012 dosáhla technické nuly. Od roku 2013 provádí devizovou intervenci, v níž má v plánu pokračovat. V posledních letech má být inflační cíl zachován.

Měnová politika využila v období krize všech svých nástrojů. Přesto se Česká republika v letech 2012 a 2013 propadla do opětovné recese. Jak je to možné? Existují dvě politiky, které ovlivňují ekonomický vývoj země. Monetární a fiskální. Fiskální politika v období krize používala nástroje, které měly restriktivní charakter. Vláda se obávala vysokého zadlužení. Začala provádět rozpočtové škrty a rozhodla se nepodpořit ekonomiku.

Do sledovaného období vcházejí sledované země s příznivým vývojem HDP překračující 4 % hranici. V komparaci HDP dosahuje jednoznačně nejlepších výsledků Polsko, které se ani v době krize nepropadlo do minusových hodnot. Maďarsko dosahovalo

mínusových hodnot v roce 2009 a 2012, ale oproti České republice nevykazuje v období růstu tak vysoké hodnoty. Maďarsko se v roce 2009 zaměřilo na export, což přineslo značnou závislost na vnějším prostředí a vedlo k propadu ekonomiky. Vlivem nepříznivého vývoje již na konci roku 2008 muselo požádat Evropskou unii o poskytnutí půjčky, jinak hrozil bankrot. Česká republika upadla do recese v roce 2009 a pak znovu v letech 2012 a 2013. V současné době vykazuje růst, který si má udržet i v následujících letech.

Z hlediska inflace dosahovalo nejvyšších hodnot Maďarsko a to díky změnám v sazbách daní a regulovaným cenám. Podobný trend zaznamenalo i Polsko, které na rozdíl od Maďarska bylo v menší míře ovlivněno zahraničními cenami. Obě srovnávané země se potýkají ke konci sledovaného období s problémem deflace. Česká republika patří k zemím s nízkou mírou inflace, jejíž vývoj ovlivnily změny především ze strany poptávky a konečné spotřeby. Nejvyšších hodnot dosahovala inflace v roce 2008 a to 6,3 %. Mimo roku 2013 stále klesala, až v roce 2015 dosáhla hodnoty 0,3 %. ČNB předpokládá v následujícím období nárůst, směrem k inflačnímu cíli 2 %.

Nejvyšší nezaměstnanosti dosahuje jednoznačně Polsko. Je to dáno především nedostatečně kvalifikovanou a levnou pracovní silou. Všechny sledované země zaznamenaly největší nárůst nezaměstnanosti od propuknutí krize v roce 2010. V České republice dosahuje obecná míra nezaměstnanosti na začátku sledovaného období 7,3 %. Pak je zaznamenán pokles do již zmíněného roku 2010. Dále vykazuje opět klesající míru nezaměstnanosti. V roce 2015 klesla obecná míra nezaměstnanosti na 5,1 %. To je nejlepší výsledek ze sledovaných zemí.

Z výše uvedených analýz vyplývá, že Polsko je státem s největším a nejstabilnějším vývojem HDP za sledované období, avšak s největší mírou nezaměstnanosti. Polsko díky své menší otevřenosti země lze označit za zemi, která se v posledních 11 letech nepřetržitě vyvíjela. Česká republika se dokázala po krizi vzpamatovat i přes dlouhodobé stagnující tempo růstu. Česká ekonomika má silné předpoklady a základy k dalšímu stabilnímu růstu ve všech sledovaných oblastech, jak již napovídají dosažené hodnoty v posledním sledovaném roce. Zatímco Maďarsko lze charakterizovat jako zemi s proměnlivým tempem ekonomiky a to díky své značné otevřenosti a špatně nastavené fiskální politice.

Z hodnot v roce 2014 a 2015 lze usoudit, že v České republice již pominulo krizové období. Co se týká budoucího vývoje tak v roce 2016 a 2017 je předpokládán další meziroční růst HDP (2,7 %).

12 Seznam použitých zdrojů

- BRČÁK, Josef; Sekerka, Bohuslav; STARÁ, Dana, SVOBODA, Roman. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 203 s. ISBN: 978-80-7380-369-8.
- BRČÁK, Josef; Sekerka, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň, Vydavatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- COLLI, Jean-Claude. *Ekonomický a finanční slovník*. 1. vyd. Bratislava: Práca, 1992. 294 s. ISBN 80-7094-272-X.
- CUPALOVÁ, Marcela. *Protikrizové plány v zemích EU*. Praha: Oeconomica, 2009. 19 s. Faculty of International Relations Working papers, vol. III, 1/2009. ISBN 978-80-245-1547-2.
- DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie: základní kurz*. Vyd. 1. Slaný: Melandrium, 2000. 320 s. ISBN 80-86175-10-3
- HELÍSEK, Mojmír. *Měnové krize: (empirie a teorie)*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2004, 180 s. ISBN 80-864-1982-7.
- HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 4. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 709 s. ISBN 80-717-9891-6.
- HRBKOVÁ, Jana. *Společenské vědy pro technik: ekonomie, právo, politologie*. První vydání. Praha : Grada Publishing, 2015. 195 stran. Expert. ISBN 978-80-247-5588-5.
- KLAUS, Václav. *Byla deflace opravdu hrozbou?* Vyd. 1. Praha: Institut Václava Klause, 2014. 44 s. Publikace; č. 7/2014. ISBN 978-80-87806-04-3.
- KLAUS, Václav. *Česká republika na rozcestí: čas rozhodnutí*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2013. 231 s. ISBN 978-80-253-2023-5.
- KLÍMA, J. *Makroekonomie*. Praha, Alfa Publishing s.r.o, 2006. 141 s. ISBN 80-86851-27-3
- LIŠKA, Václav. *Makroekonomie*, druhé vydání. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 628 s. ISBN 80-86419-54-1.

- MORRIS, Charles R. *Ztracené miliardy dolarů: levné peníze, rozhazování a velká finanční krize*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. 212 s. ISBN 978-80-251-2526-7.
- PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: cvičebnice*. Vyd. 1. Praha: Credit, 2004. 128 s. ISBN 80-213-1137-1.
- PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. *Všechno je jinak: aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4207-6.
- PUCHINGER, Zdeněk. *Bankovníctví I.: Úvodní kapitoly k problematice bankovní soustavy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 174 s. ISBN 8024410486
- ROUDNÝ, Radim. *Krizový management. I, Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.
- SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*: 18. vydání. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2010, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- SOUKUP, Alexander. *Mezinárodní ekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-392-6.
- VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 515 s. ISBN 978-80-7357-478-9

Internetové zdroje:

- Aktuální prognóza ČNB*. ČNB [online]. 2016 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/
- Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2007* [online]. 2008, 21 s. (PDF). [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5366/Analyza_nezamestnanost.pdf
- ČNB, *Cílování inflace*, [online]., [cit. 2015-09-20]. Dostupné z WWW: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/7_cilovani_inflace/3_reakce_menove_politiky_na_dopady_svetove_financni_a_hospodarske_krize/index.html
- Economic Crisis in Europe* [online]. In: [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf
- Ekonomická krize* [online]., [cit. 2015-09-20]. 7 s. (PDF) Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>

- Expanzivní a restriktivní fiskální politika – dopady na sledované cíle. [online].
[cit. 2016.03-15]. Dostupné z:
<http://managementmarketingu.blogspot.cz/2008/06/expanzivni-restriktivni-fiskalni.html>
- GOLA, Petr, *Polsko: Boj s nezaměstnaností a značné regionální rozdíly*. Měšec.cz [online].
2007[cit. 2015-08-22].
Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/polsko-boj-s-nezamestnanosti/>
- Gyorstájékoztatók Fogyasztói árak. *Központi Statisztikai Hivatal* [online].
[cit. 2014-03-22]. Dostupné z:
<http://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/#/hu/list/far>
- HDP Polska sa v rokoch 2015-2017 zvýši o 3,4 %. O peniazoch* [online]. [cit. 2015-01-22].
Dostupné z:
<http://openiazoch.zoznam.sk/cl/155331/HDP-Polska-sa-v-rokoch-zvysi-o>
- HENDRYCH, T. Termín krizová situace a jeho vymezení v krizovém řízení*. Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva [online]. 2008, VII(6/2008), [cit. 2015-06-22]. 3 s. (PDF). Dostupné z: http://www.hzsmsk.cz/sklad/kraoo/publikace/004termin_krizsit.pdf
- Hospodářský vývoj. Finance.cz [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z:
<http://www.finance.cz/makrodataeu/hdp/hospodarsky-vyvoj>
- KLAUS, Václav, *Václav Klaus pro Ekonom: ČNB na vlně kolektivní nezodpovědnosti*. *Www.klaus.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:
<http://www.klaus.cz/clanky/3517>
- Maďarská ekonomika roste rychleji než zbytek Evropy. *Investujeme* [online]. 2014
[cit. 2015-01-22]. Dostupné z:
<http://www.investujeme.cz/aktualne-cz/madarska-ekonomika-roste-rychleji-nez-zbytek-evropy>
- Makrodata EU: *fiskální politika*. [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z:
<http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/fiskalni-politika/>
- Makrodata EU: *Měnová politika*. *www.finance.cz: Měnové ukazatele* [online].
[cit. 2015-07-25]. Dostupné z:
<http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/monetarni-politika/>
- Národní ekonomická rada, vláda ČR, *Národní protikrizový plán*, Dostupný z WWW:
<www.vlada.cz>
- Poland - macroeconomic indicators. *Central Statistical Office of Poland* [online].
[cit. 2016-03-22].
Dostupné z: <http://stat.gov.pl/en/poland-macroeconomic-indicators/>

- PŘÍHODA, Radim, *Nezaměstnanost v ČR a členských státech EU: Zastoupení Jihočeského a Královéhradeckého kraje v Bruselu* [online]., 6 - 9 s. (PDF). [cit. 2015-03-22]. Dostupné z:
http://www.krajeveu.cz/assets/krajeveu/staz/zav-prace/Nezamestnanost--v-CR-a-clneskych-statech-EU_1.pdf
- ŘÍHOVÁ, Michaela, *Klaus kritizoval ČNB kvůli deflaci*. *IDNES.CZ* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/ekonomika/6457-klaus-kritizoval-cnb-kvuli-deflaci.html>
- Silný růst české ekonomiky*. *STATISTIKA&MY* [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z:
<http://www.statistikaamy.cz/2015/06/silny-rust-ceske-ekonomiky/>
- TOMÁNEK, Martin, *Mezinárodní politická ekonomie*, In: *SlidePlayer* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2328523/>
- Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2014: *Ožívování ekonomiky pokračovalo* [online]. [cit. 2015-10-08]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2014-xg757ohkca>
- VITAMVÁSOVÁ, Lucie, *Na Maďarsko doléhá krize na finančních trzích* [online]. [cit. 2016-09-04]. Dostupné z:
http://finance.idnes.cz/na-madarsko-doleha-krize-na-financnich-trzich-fn5-/uver.aspx?c=A081025_115950_inv_hla
- Vyrovnaná a anticipovaná inflace* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:
<http://management-marketingu.blogspot.cz/2009/02/vyrovnana-anticipovana-inflace.html>
- Výhled české ekonomiky na rok 2015* [online]., 13 s. (PDF). [cit. 2016-01-22]. Dostupné z:
<https://edu.deloitte.cz/cs/Content/Download/vyhledky-1501>
- Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - Metodika*. Český statistický úřad [online] 2014, Aktualizace 3.2.2014, [cit. 20.4.2014]
Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps
- Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti*: Společná tisková zpráva Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti
- ŽUROVEC, M. *Ministerstvo financí očekává pro letošní rok největší růst od roku 2007* [online]. 2015 [cit. 2015-01-22]. Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/makro-pre-22887>

13 Přílohy

Příloha 1: Výdaje na konečnou spotřebu domácností v běžných cenách

Rok / Země	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	47037,2	45759,4	130726,8
2005	52597,6	49447	154103,9
2006	58410,1	48618,3	169097,5
2007	63933	55047,6	189771,9
2008	76700	57427,1	225161,3
2009	72551,6	50029,5	194091,4
2010	77008,5	51335,3	222823
2011	80693	52923,3	233770,3
2012	79443,1	53111,9	239601,4
2013	78130,1	53009,3	240277,3
2014	75192,1	52447,2	246887,2
2015	/	53848	251277

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostatu

Příloha 2: Tvorba hrubého fixního kapitálu v běžných cenách (mil. EUR)

Rok / Země	Česká republika	Maďarsko	Polsko
2004	26996	20099,6	37057,3
2005	30952,2	21625,2	45607,3
2006	34681,8	21549,2	54017,8
2007	40783,4	24064,4	68741,2
2008	46714,2	25034,1	82050,6
2009	40229,7	21402	66463,4
2010	42161,2	20005,7	73389,2
2011	43472,6	19933	78647,6
2012	41835,1	19178,5	77054,9
2013	39445,4	20749,7	74257,2
2014	38693,5	22581,9	80665
2015		23200,9	86186

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Příloha 3: Průměrný index měsíční inflace

Rok/ měsíc	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2004	0,3	0,5	0,8	1	1,2	1,4	1,7	2	2,2	2,5	2,7	2,8
2005	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1	2	2	1,9	1,9
2006	2	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,7	2,6	2,5
2007	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2	2	2,2	2,5	2,8
2008	3,4	3,9	4,3	4,7	5	5,4	5,8	6,1	6,4	6,6	6,5	6,3
2009	5,9	5,4	5	4,6	4,1	3,7	3,1	2,6	2,1	1,6	1,3	1
2010	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	1,1	1,2	1,4	1,5
2011	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
2012	2,1	2,2	2,4	2,6	2,7	2,8	2,9	3,1	3,2	3,3	3,3	3,3
2013	3,2	3	2,8	2,7	2,5	2,3	2,2	2	1,8	1,6	1,5	1,4
2014	1,3	1,1	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
2015	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Příloha 4: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích, vyjádřeno v %

Kraj/rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Praha	3,9	3,5	2,8	2,4	1,9	3,1	3,8	3,6	3,1	3,1	2,5
Středočeský	5,4	5,2	4,5	3,4	2,6	4,4	5,2	5,1	4,6	5,2	5,1
Jihočeský	5,7	5	5,1	3,3	2,6	4,3	5,3	5,5	5,7	5,2	5,9
Plzeňský	5,8	5,1	4,6	3,7	3,6	6,3	5,9	5,2	4,8	5,2	5,1
Karlovarský	9,4	10,9	10,2	8,2	7,6	10,9	10,8	8,5	10,5	10,2	9
Ústecký	14,5	14,5	13,7	9,9	7,9	10,1	11,2	9,9	10,8	9,4	8,5
Liberecký	6,4	6,5	7,7	6,1	4,6	7,8	7	7,2	9,3	8,3	6,5
Královohradecký	6,6	4,8	5,4	4,2	3,9	7,4	6,9	7,1	7,1	8,2	6,2
Pardubický	7	5,6	5,5	4,4	3,6	6,4	7,2	5,6	7,7	8,4	6,4
Vysočina	6,8	6,8	5,3	4,6	3,3	5,7	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6
Jihomoravský	8,3	8,1	8	5,4	4,4	6,8	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1
Olomoucký	12	10	8,2	6,3	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7
Zlínský	7,4	9,4	7	5,5	3,8	7,3	8,5	7,6	7,4	6,8	6,1
Moravskoslezský	14,5	13,9	12	8,5	7,4	9,7	10,2	9,3	9,5	9,9	8,6

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ